OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
LsN Janne Kanerva

2.4.2025 (6.5.2025)

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 204/2024 vp)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa vastineenaan lakivaliokunnalle annettuihin lausuntoihin kunnioittavasti seuraavan (täydennykset on merkitty harmaalla):

Useissa lausunnoissa on suhtauduttu myönteisesti hallituksen esityksen lainsäädäntöehdotuksiin ja pidetty niitä perusteltuina. Tässä vastineessa käsitellään lausuntoja siltä osin kuin niissä on esitetty kritiikkiä ehdotuksia kohtaan tai katsottu olevan aihetta selventää joitakin seikkoja.

1. Tiettyjen rikosten siirtäminen ampuma-aserikoksen puolelta lievän ampuma-aserikoksen puolelle

Sisäministeriö on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota siihen, että hallituksen esityksen mukaan eräät ampuma-aserikoksen tekotavat muutettaisiin lieviksi ampuma-aserikoksiksi.

Sisäministeriön huomiot koskevat ensinnäkin ampuma-aselain (1/1998) 25 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta, jonka rangaistavuudesta ampuma-aserikoksena säädetään rikoslain nykyisen 41 luvun

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

1 §:n 1 momentin 4 kohdassa ja jonka rangaistavuudesta lievänä ampuma-aserikoksena säädettäisiin rikoslain (39/1889) ehdotetun uuden 41 luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Ministeriön lausunnon mukaan ilmoittamisen laiminlyöminen heikentää suoritettavaa valvontaa ja mahdollistaa käytännössä laittoman asekaupan. Lisäksi sisäministeriö on viimeksi mainitun momentin 5 kohdan (rikoslain nykyisen 41 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohta) osalta kiinnittänyt huomiota siihen, että väärän merkinnän tekeminen ampuma-aseeseen taikka merkintöjen poistaminen tai laiton muuttaminen tehdään nimenomaan esineiden jäljittämisen estämiseksi. Lisäksi ministeriön lausunnossa mainitaan YK:n ns. ampuma-asepöytäkirjaan liittyvästä velvollisuudesta merkitä ampuma-aseisiin yksilöivä tunnistetieto, millä ilmeisesti viitataan rikoslain nykyisen 41 luvun 1 §:n 1 momentin 7 kohtaan ja rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohtaan. Sisäministeriö yleisesti viittaa lausunnossaan YK- ja EU-velvoitteisiin.

Poliisihallitus toteaa (s. 3), että jatkossa ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn asealan elinkeinoluvan haltijaa koskevan velvollisuuden rikkominen olisi ampuma-aserikoksen sijaan lievä ampuma-aserikos rikoslain 41 luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan. Poliisihallitus viittaa näiltä osin EU- ja YK-velvoitteisiin ja toteaa, että EU-sääntelyn tehokas toimeenpano edellyttää, että sääntelyn vastaisesta menettelystä on seurattava jotakin ja että seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Lakiehdotus täyttää lähtökohtaisesti EU-oikeuden vaatimukset, mutta onko enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus riittävän oikeasuhtainen.

Oikeusministeriön vastine: Jo yksimielisessä työryhmämietinnössä ehdotettiin, että rikoslain nykyisen 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4−8 kohdassa olevat etupäässä hallinnollistyyppisten velvollisuuksien rikkomista koskevat ja ampuma-aserikoksena rangaistavat teot siirretään rikoslain uudessa 41 luvussa lievää ampuma-aserikosta koskevan 4 §:n 1 momenttiin. Taustana ehdotukselle oli se, että siirrettäviä rikoksia voidaan lähtökohtaisesti pitää ampuma-aserikosta (esimerkiksi ampuma-aselain vastainen ampuma-aseen valmistaminen, kaupan pitäminen, hallussa pitäminen ja luovuttaminen) lievempinä. Työryhmän kuulemien poliisiasiantuntijoiden mukaan kysymyksessä olevat teot ovat käytännössä lukumäärältään ja vakavuustasoltaan vähäisiä.

Jo työryhmä ehdotti todetun muutoksen vastapainoksi lievän ampuma-aserikoksen sääntelyä muutettavaksi niin, että teosta voidaan tuomita myös enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Nykyisin lievästä ampuma-aserikoksesta voidaan määrätä vain sakkoa. Niin tekojen siirtämistä kuin rangaistusasteikkomuutostakin pidettiin laajasti lausuntokierroksella perusteltuina, minkä vuoksi ehdotukset otettiin myös hallituksen esitykseen.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 96) mukaan vankeusrangaistus tulisi kysymykseen lievästä ampuma-aserikoksesta esimerkiksi tilanteissa, joissa teko koskee useita ampuma-aseita tai joissa tekijään on perusteltua kohdistaa tavanomaista voimakkaampi moitearvostelu esimerkiksi taloudellisen hyödyn tavoittelun tai rikoksen suunnitelmallisuuden vuoksi tai sen vuoksi, että hänen tekonsa liittyy järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

Merkittävä osa perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta (sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta) tuomittavista rangaistuksista on sakkorangaistuksia. Tämä koskee erityisesti ampuma-aserikoksena vähäiseksi katsottavia tekoja. Mainittavaa rangaistustason lievenemistä ei tapahtuisi, varsinkin kun perusteluissa korostetaan vankeusrangaistuksen kytkemistä tietynlaisiin lievää ampuma-aserikosta koskeviin tapauksiin.

Suomea sitovat Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin velvoitteet eivät edellytä, että siirrettäväksi ehdotetut teot säädetään rangaistavaksi tietyn nimisenä rikoksena tai että niillä on tietty rangaistusasteikko. Näin ollen lainsäädäntöratkaisut ovat näiltä osin kansallisessa harkinnassa.

Vaikka useissa lakivaliokunnallekin annetuissa lausunnoissa hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia pidetään perusteltuina, ampuma-aserikollisuuden ja ampuma-aseilla tehtävien rikosten estämisen ja selvittämisen kannalta sisäministeriön lausuntoon ja sitä osittain tukevaan Poliisihallituksen lausuntoon on aihetta kiinnittää huomiota. Mainittujen lausuntojen perusteella oikeusministeriö katsookin, ettei ole estettä sille vaihtoehdolle, että rikoslain nykyisen 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4, 7 ja 8 kohdassa mainitut teot edelleen säädettäisiin ampuma-aserikoksiksi rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4−6 kohdassa, mikäli lakivaliokunta pitää tällaista muutosta tarpeellisena. Siinä tapauksessa lievän ampuma-aserikoksen puolelle siirrettäisiin rikoslain nykyisen 41 luvun 1 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa rangaistaviksi säädetyt teot, jotka tulisivat rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaan sisältyvinä rangaistaviksi lievinä ampuma-aserikoksina.

Rikoslain nykyisen 41 luvun 1 §:n 1 momentin 4, 7 ja 8 kohdassa mainitut teot ovat sellaisia, että ne arvioidun yleisen vakavuustasonsa ja myös lainvalmisteluhankkeessa ilmaistujen näkemysten vuoksi ehdotettiin hallituksen esityksessä siirrettäviksi lievää am-

puma-aserikosta koskevaan pykälään. Vaikka kohtien mukaiset teot säilytettäisiin perusmuotoista ampuma-aserikosta koskevassa pykälässä, perusteltuna ei voida pitää sitä, että ne voisivat joissakin tilanteissa tulla rangaistaviksi jopa törkeinä ampuma-aserikoksina, erityisesti ottaen huomioon se, että törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin hallituksen esityksen mukaan vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Sen vuoksi kyseessä olevat teot olisi joka tapauksessa aiheellista sulkea törkeää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 3 §:n soveltamisalan ulkopuolelle. Tämän voisi toteuttaa toteamalla mainitun pykälän 1 momentin johdantokappaleessa ”Jos 1 §:n 1 momentin 1−3 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetussa ampuma-aserikoksessa”. Samalla voidaan korostaa niitä edellä todettuja tilanteita, jotka hallituksen esityksen perustelujen (s. 96) mukaan voivat johtaa vankeusrangaistuksen käyttämiseen. Ne sopivat kysymyksessä oleviin tekoihin myös niiden pysyessä rangaistavina perusmuotoisina ampuma-aserikoksina.

Todetun mukaisesti rikoslain uuden 41 luvun 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti tulisivat seuraavan sisältöisiksi (pykälien muihin momentteihin ei tulisi muutoksia hallituksen esityksessä ehdotettuihin verrattuna):

1 §

Ampuma-aserikos

Joka
1) ampuma-aselain vastaisesti siirtää tai tuo Suomeen, siirtää Suomesta, kaupallisessa tarkoituksessa vie, kauttakuljettaa tai valmistaa taikka pitää kaupan, hankkii, pitää hallussaan tai luovuttaa ampuma-aseen, aseen osan, patruunoita, erityisen vaarallisia ammuksia, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen,
2) ampuma-aselain vastaisesti kaupallisessa tarkoituksessa korjaa ampuma-aseen, aseen osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen taikka muuntaa ampuma-aseen tai aseen osan,
3) ampuma-aselain 87 §:n vastaisesti lainaa ampuma-aseen, aseen osan, ohjus- tai raketinheitinjärjestelmän, kaasusumuttimen taikka tehokkaan ilma-aseen sille, jolla ei ole oikeutta sen hallussapitoon,
4) kokonaan tai osittain laiminlyö ase-elinkeinonharjoittajalle ampuma-aselain 25 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa poliisin asetietojärjestelmään ampuma-aseen, tehokkaan ilma-aseen, kaasusumuttimen tai aseen osan yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi taikka kokonaan tai osittain laiminlyö mainitussa pykälässä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai ilmoittamisen sijasta pitää niistä tiedostoa,
5) laiminlyö ampuma-aselain 110 b §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka toimittaa ampuma-ase Poliisihallitukselle merkinnän tekemistä varten taikka
6) tekee väärän valmistus-, täydennys-, tuonti- tai pakkausmerkinnän taikka poistaa tai muuttaa tällaisen merkinnän taikka sarja- tai tunnistenumeron,

on tuomittava *ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.
---

3 §

Törkeä ampuma-aserikos

Jos 1 §:n 1 momentin 1−3 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetussa ampuma-aserikoksessa
1) rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseen osia,
2) rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka
4) rikoksentekijä pitää mukanaan ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain (612/2003) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseen hallussapitoon

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä ampuma-aserikoksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.
---

4 §

Lievä ampuma-aserikos

Joka
1) laiminlyö ampuma-aselain 110 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden tarkastuttaa myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt tai tuodut ampuma-aseet tai patruunat taikka
2) laiminlyö ampuma-aselain 112 a §:ssä säädetyn velvollisuuden esittää Suomeen siirretty tai tuotu pysyvästi ampumakelvottomaksi tehty ampuma-ase tai pysyvästi toimintakelvottomaksi tehty aseen osa poliisilaitokselle,

on tuomittava *lievästä ampuma-aserikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan kvalifiointiperusteen mukainen ”mukana pitäminenkin” kiinnittyisi momentin johdantokappaleessa todettuun ilmaisuun ”1 §:n 1 momentin 1−3 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetussa ampuma-aserikoksessa”, koska mukana pitäminen olisi myös 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua hallussapitoa (hallituksen esitys, s. 93).

Lievää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään siirrettävät teot on alun perin arvioitu sellaisiksi, että ne on sijoitettu ampuma-aserikosta koskevaan pykälään. Tätä on hallituksen esityksessä (s. 57, alin kokonainen kappale) käytetty perusteena vankeusuhkan mukaan ottamiselle. Hallituksen esityksessä on (s. 58, ylin kokonainen kappale) perusteltu sitä, miksi kokonaisarvostelua edellyttävään, lievään ampuma-aserikosta koskevan pykälän 2 momenttiinkin on aihetta liittää vankeusuhka. Todetuilla hallituksen esityksen

sivuilla mainittu on merkityksellistä, vaikka kohtien siirtäminen lievää ampuma-aserikosta koskevaan pykälään ei toteutuisikaan ehdotetussa laajuudessa.

Lievää ampuma-aserikosta koskevan rikoslain uuden 41 luvun 4 §:n 2 momentissa todettaisiin sen koskevan 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua tekoa. Ensiksi mainitun pykälän 1 momenttiin siirrettävät teot olisivat lieviä ilman kokonaisarvostelua. Muuten tiettyjen yksilöityjen tekojen siirtämistä lievää rikosta koskevaan pykälään ei voisi toteuttaakaan. Muutosta ei toisi se, että kohtien siirtäminen 4 §:n 1 momenttiin ei toteutuisi ehdotetussa laajuudessa. Uuden luvun 4 §:n 2 momentissa viitataan 1 §:n 1 ja 2 momenttiin eikä koko 1 §:ään sen takia, että tarkoituksena on, että ulkopuolelle jäävät 1 §:n 3 momentti (yritys) ja 4 momentti (esineiden poliisille toimittaminen). Viittauksesta on haluttu mahdollisimman tarkkarajainen.

2. Vakavan rikoksen tekemistä varten tapahtuvan ampuma-aseen käsittelyn (ampuma-aseen käsittelyrikos) säätäminen rangaistavaksi

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että rikoslain 41 luvun 2 §:n ehdotettu tunnusmerkistö on varsin monimutkainen. Valiokunnan käsityksen mukaan nyt ehdotetussa säännöksessä käytetty ilmaisu ”sellaisissa olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätymään käytettäväksi” jättää sääntelyyn paljon tulkinnanvaraa. Lisäksi säännöksen 1 momentin alun kirjoitustapa eri tekotavoista ja niihin kiinnittyvistä tunnusmerkistön osista muodostuu epäselväksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan lakivaliokunnan on täsmennettävä rikoslain 41 luvun 2 §:n sääntelyä perustuslain 8 §:stä johtuvista syistä. Lisäksi eri tekotavat 2 §:n 1 momentissa on syytä erotella sääntelyssä selkeästi esimerkiksi numeroinnilla ja ryhmittelyllä. (PeVL 7/2025 vp, kohdat 6−8)

Oikeusneuvos Heli Melander on viitannut (s. 6 ja 7) siihen, että lakivaliokunta korosti oikeusturvasyistä ja laillisuusperiaatteen mukaisesti sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta, kun törkeään henkeen tai terveyteen kohdistuvaa rikoksen valmistelua säädettiin rangaistavaksi (LaVM 8/2013 vp). Melanderin mukaan säännöksen nimi ei kuvasta parhaalla tavalla rikosta. **Suomen Asianajajaliiton** mukaan (s. 3) ongelmaksi muodostunee kyseisen lainkohdan riittävän tarkkarajainen määrittely.

Sääntelyn tarkkarajaisuuteen voidaan katsoa liittyvän myös **oikeusneuvos Melanderin** toteamuksen (s. 7) siitä, että arviointi ”on omiaan” -kriteerin täyttymisestä tulee epäilemättä olemaan soveltamiskäytännössä kirjavaa ja tapauskohtaista ja erityisen haastavaa hallussapidon osalta.

> **Oikeusministeriön vastine:** Ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevan pykälän valmistelussa on kiinnitetty erityistä sääntelyn tarkkarajaisuuteen. Juuri tarkkarajaisuuden tavoittelun vuoksi pykälän 1 momentti sisältää monenlaisia elementtejä, joiden vuoksi se voi vaikuttaa jossain määrin vaikeaselkoiselta. Oikeusministeriö pitää edelleen lähtökohtaisesti tarkkarajaisena ehdotettua ja ministeriön laintarkastuksessa tarkastettua pykälää.
>
> Oikeudelliselle ratkaisutoiminnalle ylipäänsä ovat ominaisia rangaistussäännösten tulkintatilanteet ja näytön arviointiin liittyvät haasteet. Tämä voi koskea yksinkertaisimmiltakin ja selkeimmiltäkin näyttäviä rangaistussäännöksiä. Nyt käsiteltävän rikoksen kohdalla sellaiset tilanteet ja haasteet voivat koskea hallussapidon lisäksi myös ampuma-aseen lainaamisen ja luovuttamisen olosuhteita.

Perustelulausumilla on tärkeä soveltamiskäytäntöä ja yhtenäistä lainsoveltamista edistävä merkitys. Hallituksen esityksen sivuilla 89 ja 90 on asianmukaisesti ja asian edellyttämässä laajuudessa käsitelty sitä, mitä tarkoitetaan ”on omiaan” -rakenteeseen liittyvällä abstraktilla vaaralla koskien ampuma-aseen päätymistä vakavan rikoksen tekemistä varten. Ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevan pykälän tulkintaa entisestään edistävät ne täydennykset ja tarkennukset, joita tässä vastineessa esitetään kyseisen rikoksen osalta. Niin työryhmämietinnön lausuntopalaute kuin lakivaliokunnalle annetut lausunnotkin ovat yleisesti ottaen tulkittavissa niin, että käytännön toimijat kuitenkin hahmottavat sen, minkälaisesta teosta on kysymys. Hallituksen esityksessä on lisäksi kiinnitetty huomiota rikoksesta epäillyn oikeusturvaan (s. 90 ja 91) sen edistämiseksi, että kukaan ei päädy liian kevyin perustein epäillyn tai syytetyn asemaan.

Valiokuntakuulemisissa on ilmennyt tarve selventää rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttia yhdellä tavalla. Säännöstekstissä ”taikka” -sana normaalisti katkaisee asiayhteyden niin, että ennen sitä sanaa säännöksessä oleva ei enää koske sanan jälkeen säännöksessä olevaa. Näin ollen momentin alkua voidaan lukea niin, että hallussapitoteon osalta ei edellytettäisi olosuhteita, joissa ampuma-ase on omiaan päätymään käytettäväksi tietyn rikoksen tekemiseen. Näin ollen selventävää olisi, että momentin ensimmäinen ”taikka” -sana korvattaisiin ”tai” -sanalla.

Oikeusneuvos Melanderin ja Suomen Asianajajaliiton lausunnoissa ei ole ehdotuksia tarkkarajaisuuden parantamiseksi. Perustuslakivaliokunta ei konkretisoi sitä, mikä on ongelmallista ilmaisussa ”sellaisissa olosuhteissa, joissa ase on omiaan päätymään”, eikä myöskään esitä siltä osin jotakin ratkaisumallia. Muuten perustuslakivaliokunnan mukaan pykälän 1 momentin selkeyttäminen tulee siis tehdä esimerkiksi numeroinnilla ja ryhmittelyllä.

Rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin ehdotettu abstraktia vaaraa kuvaava rakenne (”on omiaan”) on rikoslaissa käytetty rakenne. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa ei sanota, että rakenteen käyttö olisi tässä tapauksessa ongelmallista. Lisäelementtien tuominen rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin voi tehdä siitä entistäkin raskaamman ja oletettavasti myös vaikeaselkoisemman. Tämä voisi koskea esimerkiksi ilmaisun ”sellaisissa olosuhteissa” avaamista pykälätasolla. On myös selvää, että kaikkia merkityksellisiä olosuhteita ei voida kattavasti pykälässä kuvata.

Rikoslainsäädännön selkeyttä voidaan edistää esimerkiksi kohtiin jakamalla (numeroinnilla) ja kiinnittämällä erityistä huomiota asioiden ryhmittelyyn, joka voi koskea esimerkiksi asioiden esittämisjärjestystä. Numerointi voisi rikoslain 41 luvun 2 §:n 1 momentin kohdalla koskea tekotapoja (hallussa pitämisen erottaminen lainaamisesta ja luovuttamisesta) tai niitä rikoksia, joiden tekemiseen ampuma-ase on omiaan päätymään (vähintään neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistuksen omaavien rikosten erottaminen tietyistä terrorismirikoksista). Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan nimenomaan tekotavat on syytä erotella sääntelyssä selkeästi esimerkiksi numeroinnilla ja ryhmittelyllä.

Tässä tapauksessa tekotapojen ja rikosten jakaminen kohtiin ei välttämättä selkeytä mainittavasti sääntelyä, kun sekä tekotapojen että rikosten osalta päästäisiin vain kahteen kohtaan (terrorismirikoksia ei näyttäisi olevan aihetta sijoittaa kolmeen eri kohtaan). Lisäksi kahta eri asiaa koskevien kohtien sijoittaminen samaan momenttiin poikkeaisi rikoslain säännösten normaaleista kirjoitustavoista ja muutenkin synnyttäisi merkittävän kirjoitusteknisen haasteen.

Rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 1 momenttiin ehdotettavan sääntelyn selkeyttäminen voitaisiin toteuttaa jakamalla momentti kahtia, jolloin olosuhteiden kannalta merkitykselliset rikokset todettaisiin 2 momentissa ja ehdotettu 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi. Jo 1 momentissa olosuhteisiin liittyviä rikoksia olisi luonnehdittava jollakin tavalla, jolloin käytettäväksi tunnusmerkistössä voisi tulla lähinnä ”vakava rikos”.

Perustuslakivaliokunnan toteama tekotapojen erottelusta voidaan toteuttaa jakamalla tekotavat kohtiin 1 momentissa. Yksi tapa täsmentää ”on omiaan” -rakennetta olisi lisätä siihen ”sen hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan toimintaa koskevien tietojen perusteella”, mikä vastaisi hallituksen esityksen perusteluissakin (s. 90) todettua. Tällöin ratkaisevia olisivat tekohetken olosuhteita vasten peilatut tiedot.

Seuraavassa on kaksi vaihtoehtoa ehdotetun 1 momentin jakamisesta kahteen momenttiin:

> Joka olosuhteissa, joissa ampuma-ase on sen hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan toimintaa koskevien tietojen perusteella omiaan päätymään vakavan rikoksen tekemistä varten

1) pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia tai
2) lainaa tai luovuttaa ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat toiselle,

on tuomittava *ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja vakavia rikoksia ovat rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, sekä 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty laiton uhkaus, 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ja 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten.

Joka
1) pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia tai
2) lainaa tai luovuttaa ampuma-aseen tai kaikki sen kokoamiseen tarvittavat osat toiselle

olosuhteissa, joissa ampuma-ase on sen hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan toimintaa koskevien tietojen perusteella omiaan päätymään vakavan rikoksen tekemistä varten, on tuomittava *ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja vakavia rikoksia ovat rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, sekä 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty laiton uhkaus, 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu ja 4 b §:ssä tarkoitettu kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten.

Todetuissa vaihtoehdoissa ei ole merkittävää eroa, mutta jälkimmäinen vaihtoehto vastaa paremmin rikoslaissa käytettyä kirjoitustapaa. Tekotapojen erotteleminen kohtiin voisi jossain määrin selkeyttää sääntelyä verrattuna siihen, että uusi 1 momentti olisi ilman kohtiin erottelemista:

Joka pitää hallussaan ampuma-asetta tai kaikkia sen kokoamiseen tarvittavia osia tai lainaa tai luovuttaa sellaisen aseen tai sen mainitut osat toiselle olosuhteissa, joissa ase on sen hallussapitäjän, lainaajan tai luovutuksensaajan toimintaa koskevien tietojen perusteella omiaan päätymään vakavan rikoksen tekemistä

varten, on tuomittava *ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Oikeusneuvos Melanderin lausuntoon liittyen parhaan mahdollisen rikosnimikkeen löytäminen on tässä tapauksessa jossakin määrin haasteellista, hallituksen esityksessä olevaa parempaa ei ole kuitenkaan lainvalmisteluprosessin yhteydessä ehdotettu. Rikosnimike muutettiin jatkovalmistelussa työryhmämietinnön mukaisesta ”ampuma-aseen käsittelystä vakavaa rikollista toimintaa varten” ”ampuma-aseen käsittelyksi vakavan rikoksen tekemistä varten” sen korostamiseksi, että kysymyksessä olevan pykälän 1 momentin soveltamisalaan ei kuulu epämääräinen yhteys johonkin mahdolliseen rikolliseen toimintaan. Pykälän momenttien mukaiset teot ovat sinänsä erilaisia. Kuitenkin myös 2 momentin mukaisessa teossa (ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle taikka lainaamisen tai luovuttamisen yrittäminen) on kytkentä rikoksen tekemiseen, koska järjestäytynyt rikollisryhmä rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentissa olevan määritelmän mukaisesti toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai eräitä erikseen mainittuja rikoksia.

Eduskunnan oikeusasiamies arvioi (s. 8), että ampuma-aselain 19 §:n 2 momentissa tarkoitetut lupavapaat ennen vuotta 1890 valmistetut mustaruutiaseet tulisivat tunnusmerkistön piiriin, koska ne täyttävät ampuma-aselain 2 §:n mukaisen ampuma-aseen määritelmän. Hän myös toteaa (s. 8 ja 9), että hallituksen esityksen perustelujen mukaan ehdotettu tunnusmerkistö koskisi myös tilanteita, joissa useampi henkilö pykälän tarkoittamissa olosuhteissa yksituumaisesti, mutta kukin erikseen, pitää hallussaan kaikkia saman ampuma-aseen kokoamiseen tarvittavia osia taikka erikseen lainaa tai luovuttaa sellaisia osia.

Oikeusministeriön vastine: Uuden pykälän piiriin on tarkoitus kuulua kaikkien ampuma-aselain 2 §:n mukaisten ampuma-aseiden. Mustaruutiaseita on erilaisia. Kun katsotaan mainitun pykälän eri momentissa olevia määritelmiä, kysymys on eduskunnan oikeusasiamiehen viittaamien aseiden osalta käytännössä siitä, että aseen tulee uuden rangaistussäännöksen soveltuvuuden kannalta olla sellainen, että sillä pykälän 1 momentin mukaisesti voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia. Jos mustaruutiase on sellainen, että aseella voidaan tehdä esimerkiksi vakavia henkeen ja terveyteen kohdistuvia rikoksia, sen tuleekin kuulua ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevan pykälän soveltamisalaan.

> Mitä tulee eduskunnan oikeusasiamiehen toteamukseen yksituumaisesti toimivista useista henkilöistä, hänen viittaamansa hallituksen esityksen kohta (s. 89) ei tarkoita sitä, että ampuma-aseen käsittelyrikoksesta tuomittaisiin henkilö, joka pitää hallussaan vain jotakin ampuma-aseen kokoamiseen tarvittavaa osaa tai joitakin ampuma-aseen kokoamiseen tarvittavia osia taikka lainaa tai luovuttaa sellaisen osan tai sellaiset osat. Hallituksen esityksessä todetaan sellaisten tilanteiden osalta, että teko tulisi rangaistavaksi 1 §:n mukaisena ampuma-aserikoksena tai joissakin tilanteissa jopa 3 §:n mukaisena törkeänä ampuma-aserikoksena. Tämä koskisi myös tilanteita, joissa useampi henkilö pykälän tarkoittamissa olosuhteissa toimii yksituumaisesti. Sellaisessa tapauksessa hallituksen esityksen mukaan henkilöiden yksituumainen suunnitelmallinen toiminta varsinkin järjestäytyneisiin rikollisryhmiin tai muihin yhdessä toimiviin rikoksia tekeviin ryhmiin liittyessään voitaisiin ottaa rangaistuksen määräämisessä huomioon tavanomaista ankarampaan rangaistukseen johtavana seikkana.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan (s. 9) oma kysymyksensä on, mitä ehdotetussa lainkohdassa ylipäätänsä tarkoitetaan hallussapidolla ja miten lainaaminen rikoksen tekotapana poikkeaa muusta luovuttamisesta. Lisäksi hänen mukaansa kysymys ”on omiaan” -tunnusmerkin merkityksestä tahallisuusarvioinnissa ei ole selvä (s. 10). Eduskunnan oikeusasiamies viittaa Jussi Tapanin ja Matti Tolvasen vuodelta 2006 olevassa artikkelissa on omiaan -tunnusmerkistä todettuun. Artikkelissa on katsottu, että edellytystä ei pidä sekoittaa tahallisuusarviointiin, että se on objektiivinen tunnusmerkki ja että sen täyttyminen arvioidaan normatiivisesti ulkopuolisen tarkkailijan näkökulmasta.

> **Oikeusministeriön vastine:** Rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 2 §:ssä käytettävä ”pitää hallussaan” ei ole suinkaan mikään uusi aserikoksia koskeva tekotapa, se sisältyy jo nykyisin ampuma-aserikosta koskevaan rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaan. Ampuma-aselain vastainen ampuma-aseen hallussa pitäminen on yleinen ampuma-aserikoksen tekotapa, tiedossa ei ole oikeuskäytäntöön perustuen tekotapaan liittyviä mainittavia tulkintaongelmia. ”Hallussa pitäminen” on yleiskielisenä terminä pitkälti ymmärrettävissä ilman erityisiä perusteluitakin. Hallituksen esityksessä on käsitelty (s. 9) sitä, mitä ”pitää hallussaan” tarkoittaa ampuma-aserikoksen kontekstissa. Siinä esityksen kohdassa muun ohessa viitataan ampuma-aselain 13 §:n 4 kohtaan, jonka mukaan ampuma-aseen hallussapidolla tarkoitetaan sen kantamista, kuljettamista tai säilyttämistä.

Mitä tulee lainaamiseen ja luovuttamiseen, hallituksen esityksessä (s. 48 ja 89) on lähdetty ampuma-aserikoksenkin kohdalla jo nykyisin noudatettavasta sääntelystä, jossa mainitut tekotavat todetaan erikseen. Sinällään ampuma-aselain esitöidenkin perusteella lainaaminen on eräs luovuttamisen tekotapa. Ampuma-aselain 87 §:ssä kuitenkin säädetään ampuma-aseen lainaamisesta erikseen.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun rangaistussäännöksen tunnusmerkistöön sisältyvä on omiaan -edellytys on niin sanottua abstraktia vaaraa ilmentävä tunnusmerkki. Abstraktin vaaran sisältönä on, että teko on etukäteisarvioinnin eli tekohetken näkökulmasta arvioiden sellainen, että se tyypillisesti johtaa seurauksen syntymiseen. Ampuma-aseen käsittelyrikos olisi tahallisuutta edellyttävä rikos. Kun rangaistussäännöksestä ei ilmene, että se edellyttäisi joiltakin osin vain (törkeän) huolimattomuuden tasoista syyksiluettavuutta, edellyttää säännös, että tahallisuus kattaa tunnusmerkistön mukaisen menettelyn rikoslain 3 luvun 5 ja 6 §:ssä ja 4 luvun 1 §:ssä edellytetyin tavoin (nk. peittämisperiaate). Tekijällä tulee olla näiden säännösten edellyttämä riittävä käsitys menettelynsä tunnusmerkistön toteuttavasta luonteesta. Se, mitä tämä erilaisten rikostunnusmerkkien kohdalla kulloinkin yksittäistapauksissa edellyttää, tulee todettavaksi kussakin rangaistussäännöksen soveltamistilanteessa. Tahallisuudessa ratkaisevia ovat tekijän käsitykset. Se, että esimerkiksi tuomioistuimella voi olla rikokseen liittyvän kysymyksen osalta laajempi tietämys kuin rikosasian vastaajalla, voi olla tilanne monentyyppisissä tapauksissa ja monenlaisten rikosten kohdalla, eikä sellaisella tilanteella ole erityistä merkitystä ampuma-aseen käsittelyrikoksen kannalta.

Oikeusneuvos Melanderin mukaan (s. 8) perusteluja olisi ollut syytä tarkentaa liittyen tulevaan rikokseen syyllistyvään henkilöön. Olisi ollut myös aiheellista käsitellä sitä, millaista ajallista yhteyttä hallussapidon, lainaamisen tai luovuttamisen ja oletetun tulevaisuudessa tapahtuvan vakavan rikoksen välillä edellytetään. Melanderin mukaan tekoajan osalta esityksen perustelut ovat jääneet hyvin suppeiksi.

Oikeusministeriön vastine: Tulevaan rikokseen mahdollisesti syyllistyviä henkilöitä on käsitelty Melanderinkin viittaamalla tavalla hallituksen esityksen sivulla 90. Tämä koskee niin hallussapitäjää kuin ampuma-aseen lainaajaa ja luovutuksensaajaa. Perusteluissa on siis jo käyty läpi eri tilanteita. Täsmennyksenä ja täydennyksenä hallituksen esityksessä todettuun on syytä korostaa sitä pykälän perusteluistakin ilmenevää seikkaa, että ampuma-aseen hallussapito voi tapahtua tarkoituksin lainata tai luovuttaa ase

toiselle pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa olosuhteissa tai järjestäytyneelle rikollisryhmälle pykälän 2 momentin mukaisesti. Jos lainaaminen tai luovuttaminen tapahtuu, lainaajaa tai luovuttajaa ei erikseen tuomittaisi hallussapidosta, koska ampuma-aseen oleminen lainaajan tai luovuttajan hallussa olisi välttämätön lainaamiseen tai luovuttamiseen liittyvä esiteko.

Rikoksen tekoajan osalta hallituksen esityksessä todetaan (s. 91), että ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten voisi olla jatkuvaa toimintaa erityisesti rikollisryhmiin liittyessään. Tämä toteamus koskee luonnollisesti ampuma-aseen hallussapitotilanteita. Lainaamisen ja luovuttamisen ajankohdat ovat yleensä määritettävissä, jolloin rikoksen tekoajaksi tulee lainaamisen tai luovuttamisen hetki (päivä). Ampuma-aseen hallussapidon tekoaika riippuu teon olosuhteista ja siihen muuten liittyvistä seikoista. Tekoaika voi olla lyhyt, jopa päivän mittainen, esimerkiksi tilanteissa, jossa ampuma-asetta säilytetään vain hetkellisesti sen eteenpäin lainaamista tai luovuttamista varten. Muuten hallussapidon rangaistavuus kattaisi sen ajan, jona voidaan katsoa olevan kyseisen rikoksen edellyttämä varteenotettava vaara aseen päätymisestä vakavan rikoksen tekemiseen. Tekoaika kytkeytyisi abstraktisen vaaran olemassaoloa ilmentäviin seikkoihin, joita käsitellään hallituksen esityksen sivuilla 89 ja 90. Tekoajan määrittäminen on hallussapitotilanteita koskien siis tapauskohtaista. On sinällään selvää, että tällaisten olosuhteiden ei voi katsoa vallitsevan miten kauan tahansa.

Tekoajasta todettu pätee osittain myös siihen ajalliseen yhteyteen, joka hallussapidolla, lainaamisella tai luovuttamisella tulee olla oletettuun tulevaisuudessa tapahtuvaan vakavaan rikokseen nähden. Myös siltä osin on merkitystä vaaran varteenotettavuudella, joka voi ilmetä tilanteissa, joissa ajallinen yhteys rikokseen on erilainen. Sen enempää hallussapidolta kuin lainaamiselta tai luovuttamiseltakaan ei edellytettäisi, että vakavan rikoksen tekeminen seuraisi välittömästi tai edes erityisen nopeasti ampuma-aseen käsittelyrikoksen tekemisestä, kunhan abstraktin vaaran muodostavat olosuhteet ovat olemassa. Rikosprosessuaalisten todisteluperiaatteiden mukaisesti epäselvyystilanne on luettava epäillyn tai syytetyn eduksi.

On myös syytä korostaa sitä, että ehdotetun pykälän 2 momentin mukainen teko ei edellyttäisi mitään ajallista yhteyttä oletettuun tulevaisuudessa tapahtuvaan rikokseen. Rangaistavaa olisi se, että lainataan tai luovutetaan taikka yritetään lainata tai luovuttaa ampuma-ase järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmän täyttävälle ryhmälle.

Oikeusneuvos Melander toteaa (s. 8) lainkonkurrenssitilanteisiin liittyen olevan jossain määrin vaikeasti hahmotettavaa, miksei uuden rangaistussäännöksen ja törkeän ampuma-aserikoksen uuden kvalifiointiperusteen suojatarkoitus olisi pitkälti sama. Viime kädessä kysymys rikosten yhtymisestä on hänen mukaansa (s. 9) tehtävä käytännön soveltamistilanteissa. Melander myös toteaa, että hallituksen esityksessä ei ole käsitelty ampuma-aseen käsittelyrikoksen hallussapidon tekotavan suhdetta rikoslain 17 luvun 1 a §:n tilanteisiin.

Oikeusministeriön vastine: Pitää paikkansa, että rikosten yhtyminen konkreettisessa tapauksessa ratkaistaan viime kädessä käytännön soveltamistilanteissa. Näiltäkin osin perustelulausumilla on kuitenkin tärkeä soveltamiskäytäntöä ja yhtenäistä lainsoveltamista edistävä merkitys.

Ampuma-aseen käsittelyrikoksen ja törkeän ampuma-aserikoksen uuden kvalifiointiperusteen suhdetta toisiinsa käsitellään ensinnäkin hallituksen esityksen sivulla 91 ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevan pykälän perusteluissa. Niissä todetaan, että kyseisen pykälän soveltamisen ohella sovellettavaksi voisi tulla törkeän ampuma-aserikoksen uusi kvalifiointiperuste, jonka mukaan rangaistavaa olisi pitää oikeudetta mukana ampuma-aselain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta järjestyslain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa. Perustelujen mukaan ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevan pykälän ja uuden kvalifiointiperusteen soveltamisalat eivät olisi päällekkäisiä niin, että toinen kattaisi toisen. Uuden kvalifiointiperusteen perusteluissa hallituksen esityksessä todetaan (s. 94), että jos kysymys olisi siitä, että rikoksentekijä pitää hallussaan ampuma-asetta sellaisissa olosuhteissa, että ase on omiaan 2 §:n (ampuma-aseen käsittelyrikos) mukaisesti päätymään vakavan rikoksen tekemiseen, tilannetta arvioitaisiin yleisten rikosten yhtymistä koskevien säännösten mukaisesti.

Sinällään ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavaksi säätämisellä ja törkeän ampuma-aserikoksen uuden kvalifiointiperusteen säätämisellä pyritään suojaamaan samoja oikeushyviä, joista korostuvat erityisesti henki ja terveys. Kvalifiointiperusteella pyrittäisiin suojaamaan myös yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Kahden rangaistussäännöksen liittyminen samojen oikeushyvien suojelemiseen ei tarkoita sitä, että molemmat säännökset eivät voisi tulla sovellettaviksi samassa tilanteessa.

Hallituksen esityksen mukaan merkitystä lainkonkurrenssin kannalta on siis sen arvioinnilla, voidaanko toisen rangaistussäännöksen katsoa kattavan toisen säännöksen. Ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevan rangaistussäännöksen erottaa uudesta kvalifiointiperusteesta ampuma-aseen käsittelyrikokseen liittyvä on omiaan -rakenteeseen perustuva olosuhdesidonnainen abstraktinen vaara vakavan rikoksen tapahtumisesta, jota vaaraa kvalifiointiperuste ei edellytä. Ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavuus ei kvalifiointiperusteen tavoin edellytä sitä, että teon kohteena oleva ase on mukana oikeudettomasti. Vaikka niin olisikin, se ei johda rangaistussäännösten päällekkäisyyteen edellä todetun vaaraelementtiin liittyvän eron vuoksi.

Mitä tulee ampuma-aseen käsittelyrikoksen ampuma-aseen hallussapitoa koskevan tekotavan suhteeseen rikoslain 17 luvun 1 a §:n (järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen) soveltamistilanteisiin, mainittu pykälä ei sen 1 momentin 1−6 kohdassa yksilöityjen tekotapojen perusteella koske järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa tapahtuvaa ampuma-aseen hallussa pitämistä. Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan on rangaistavaa varustaa tai yrittää varustaa järjestäytynyt rikollisryhmä aseilla. Saman momentin 7 kohdan mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen voi ilmetä myös niin, että rikoksentekijä järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan edellisiin kohtiin verrattavalla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä osallistuu järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan. Viimeksi mainitun kohdan perusteluissa (HE 263/2014 vp, s. 35/I) ei mainita ampuma-aseen hallussapitoa järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa.

Nyt käsiteltävästä hallituksen esityksestä ilmenevällä (s. 52) tavalla ampuma-aseen käsittelyrikosta koskevan rikoslain ehdotetun uuden 41 §:n 2 §:n 2 momentin on tarkoitus korvata rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohta ampuma-aseiden osalta niin, että ampuma-aseen lainaaminen tai luovuttaminen taikka lainaamisen tai luovuttamisen yrittäminen tulee rangaistavaksi mainitun momentin mukaan. Tämä johtaisi nykyistä laajempaan ja ankarampaan rangaistavuuteen, koska momentti kohdasta poiketen koskisi vain yhtäkin ampuma-asetta ja koska ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistusasteikko (vankeutta enintään neljä vuotta) olisi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen asteikkoa (sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta) ankarampi. Momentin soveltaminen ei myöskään edellyttäisi, että järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa tehdään vakava rikos tai sen rangaistava yritys, mitä rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohta edellyttää.

Ehdotetun rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 1 momentin perusteluissa (hallituksen esityksen sivu 90) mainitaan esimerkkitapauksena momentin mukaisista rangaistavista hallussapitotilanteista se, että rikoksentekijä nimenomaisesti säilyttää ampuma-asetta vakavan rikoksen tulevan tekijän tai tulevien tekijöiden varalle. Perustelujen mukaan henkilö voisi esimerkiksi sovitun työnjaon mukaisesti pitää ampuma-asetta hallussaan järjestäytyneessä rikollisryhmässä tai muussakin ryhmässä tehtävää rikosta varten. Näistä perustelulausumista voidaan päätellä, että järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan liittyvä ampuma-aseen hallussapito tulisi rangaistavaksi siis ampuma-aseen käsittelyrikoksena rikoslain uuden 41 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti eikä esimerkiksi rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisena osallistumisena järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan.

Vaasan hovioikeus kysyy, voisiko sen mainitsemia ampuma-aseen käsittelyolosuhteita vielä hieman täsmentää ja kirjata perusteluihin, mihin säännöksellä pyritään ja mikä on sen tarkoitus.

Oikeusministeriön vastine: Hovioikeuden lausunnossa on jo nostettu osin esiin merkityksellisiä ampuma-aseen käsittelyolosuhteita, joita käsitellään laajemmin hallituksen esityksessä (erityisesti s. 89 ja 90). Hovioikeus ei konkretisoi, minkälaiset seikat tarvitsevat täsmennystä tai täydennystä. Vastineessa on jo edellä tehty täsmennyksiä muiden lausunnonantajien lausuntojen perusteella koskien esimerkiksi hallussapidon käsitettä, tahallisuutta, rikokseen syyllistyvää henkilöä, tekoaikaa, ajallista yhteyttä vakavaan rikokseen, lainkonkurrenssia ja suhdetta rikoslain 17 luvun 1 a §:ään.

Ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavaksi säätämisellä pyritään varmistamaan lainsäädännön kattavuus, mikä on erittäin tärkeää, kun kyseessä on ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten estäminen. Sääntelyn kattavuuden kannalta ei ole katsottu riittäväksi sitä, että rangaistavaa jo on esimerkiksi tiettyjen rikosten valmistelu. Kuten hallituksen esityksestä ilmenee (s. 15, 39 ja 49) törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun, panttivangin ottamisen valmistelun ja törkeän ryöstön valmistelun rangaistavuus koskee vain ampuma-aseen hallussapitoa, vain tiettyjen rikosten valmistelua ja vain konkreettisen, ainakin jollakin tavalla yksilöidyn teon valmistelua. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskeva rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 2 kohta koskee vain järjestäytyneen rikollisryhmän varustamista usealla ampuma-aseella, ei yhdellä aseella. Lisäksi kohdan soveltaminen edellyttää sitä, että vakava rikos tai sen rangaistava yritys tehdään järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa.

Ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistavaksi säätämisellä voidaan muiden hallituksen esityksen lainsäädäntöehdotusten tavoin edistää perusoikeuksien toteutumista vähentämällä niihin kohdistuvia aseita hyväksi käyttäen tehtäviä loukkauksia. Tämä koskee niin aserikoksia kuin aseilla tehtäviäkin rikoksia.

Suomen Asianajajaliiton mukaan (s. 3) harkittavaksi jää, voitaisiinko vastaavaan ennalta estävään kriminalisointiin päästä selkeämmin laajentamalla nykyisiä lainkohtia, jotka jo tarjoavat mahdollisuuksia puuttua vastaaviin tilanteisiin (esimerkiksi tietyt valmistelurikokset sekä RL 6:5 ja 17:1a).

Oikeusministeriön vastine: Hallituksen esityksestä ilmenevällä tavalla hankkeessa on perusteellisesti kartoitettu voimassa oleva muu kuin aserikoksia koskeva sääntely (s. 12−17) ja arvioitu tarvetta säätää rangaistavaksi ampuma-aseen käsittelyrikos (erityisesti s. 37−39). Ei ole lainkohtia, joiden muuttaminen olisi tässä yhteydessä osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi.

Edellä vastineessa on jo käsitelty valmistelurikoksiin ja rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen liittyviä kysymyksiä. On syytä erikseen korostaa sitä, että ampuma-asetta käyttäen tehtävien rikosten merkittävä vaara liittyy myös yksittäisiin henkilöihin ja ryhmiin, jotka eivät täytä järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmää. Ampuma-aseen käsittelyrikos olisi valmistelurikoksia varhaisempaan vaiheeseen sijoittuva rikos. Tällaisten rikosten rangaistavaksi säätämisessä erityistä huomiota tulee kiinnittää kriminalisointiperiaatteiden toteutumiseen. Merkittävästi erisisältöistä sääntelyä ei voida yhdistää samoihin säännöksiin, huomioon on otettava myös rangaistusasteikkojen ilmentävät erilaiset rangaistustasot.

Rikoslain 6 luvun 5 §:n mukaiset koventamisperusteet liittyvät jo rangaistaviksi säädettyihin rikoksiin. Ampuma-aseen käsittelyrikokselle ehdotetulla rangaistusasteikolla (vankeutta enintään neljä vuotta) pyritään sellaisenaan ilmaisemaan sitä vaarapotentiaalia, jota kyseinen rikos edustaisi.

3. Törkeän ampuma-aserikoksen uusi kvalifiointiperuste

Eduskunnan oikeusasiamies viittaa (s. 11) siihen, että hallituksen esityksen mukaan tilannetta arvioitaisiin yleisten rikosten yhtymistä koskevien lähtökohtien valossa, jos kysymys olisi siitä, että rikoksentekijä pitää hallussaan ampuma-asetta sellaisissa olosuhteissa, joissa ase on omiaan ehdotetun 2 §:n mukaisesti päätymään vakavan rikoksen tekemiseen. Hän pitää puutteena sitä, että hallituksen esityksessä ei ole sen enempää tätä konkurrenssikysymystä arvioitu.

> **Oikeusministeriön vastine:** Lainkonkurrenssiin liittyviä kysymyksiä on käsitelty edellä liittyen ampuma-aseen käsittelyrikokseen ja oikeusneuvos Melanderin lausuntoon.

Poliisihallitus katsoo, että voisi tuoda tulkintaohjetta perustelukirjauksiin kohtuuttomien lopputulosten estämiseksi (s. 2, esimerkiksi vanhentunut määräaikainen aselupa).

> **Oikeusministeriön vastine:** Hallituksen esityksessä on käsitelty sivulla 95 lieventäviä seikkoja, jotka puhuvat sen puolesta, että kvalifiointiperusteen mukainen teko katsotaan kuitenkin kokonaisarvioinnissa perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi. Tuossa yhteydessä mainitaan esimerkkinä se, että henkilön aseluvan voimassaolo on äskettäin päättynyt. Hallintovaliokunnan lausunnossa (HaVL 3/2025 vp, s. 5) todetaan, että aseluvan haltijoilla on huolellisuusvelvoite, mutta samalla todetaan myös, että poliisin nykyinen asetietojärjestelmä ei tue asiakasta esimerkiksi muistuttamalla aseluvan vanhenemisesta.

Valtakunnansyyttäjän lausunnon mukaan (s. 3) hallituksen esityksen perusteella jää tulkinnanvaraiseksi, voiko uuden kvalifiointiperusteen täyttyminen eli ampuma-aseen oikeudeton mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa sellaisenaan riittää teon katsomiseksi törkeäksi ampuma-aserikokseksi. Kokonaisarvosteluun liittyy myös se, että **Vaasan hovioikeuden** mukaan tulisi kiinnittää huomiota enemmän hallussapidon tarkoitukseen.

Hallintovaliokunnan lausunnossa (HaVL 3/2025 vp, s. 5) kiinnitetään kokonaisarvosteluun liittyen huomiota tapauksiin, joissa luvaton hallussapito on johtunut varsinaisen luvanhaltijan harrastukseen välittömästi liittyvästä inhimillisestä unohduksesta tai huolimattomuudesta. Valiokunta katsoo, että törkeänä on lähtökohtaisesti pidettävä etenkin sellaisia tapauksia, joissa ampuma-ase on hankittu haltuun rikollisin keinoin tai joissa hallussapidolla on selkeä rikollinen käyttötarkoitus tai hallussapitoon liittyy perustellusti riski siitä, että asetta tultaisiin käyttämään vakavan rikoksen tekemisessä.

Oikeusministeriön vastine: Kvalifiointiperusteen olemassaolon painoarvoa törkeän ampuma-aserikoksen kokonaisarvioinnissa ei voida yleisesti ja yksiselitteisesti kuvata. Viime kädessä arviointi tapahtuu oikeuskäytännössä konkreettisten tapausten kaikkien yksityiskohtien valossa. Yleisesti ottaen kokonaisarvioinnissa on merkitystä myös sillä, minkälaisesta rikoksesta on kysymys.

Hallituksen esityksessä on sivulla 10 käsitelty kokonaisarvioinnin suorittamisen kannalta keskeistä korkeimman oikeuden ratkaisua (KKO 2023:57). Siinä todetaan, että rikoksen laji ja teko-olosuhteet voivat vaikuttaa siihen, millä tavoin rikoksen törkeys kokonaisuutena arvioidaan. Pelkästään rikoksen törkeän tekomuodon jonkin ankaroittamisperusteen täyttyminen ei riitä rikoksen katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Korkein oikeus toteaa myös, että joissakin tapauksissa rikoksen ankaroittamisperusteen ilmenemistapa saattaa kuitenkin olla niin vahingollinen tai vaarallinen, että se jo sellaisenaan antaa aihetta arvioida rikoksen myös kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Samassa yhteydessä hallituksen esityksessä viitataan korkeimman oikeuden ratkaisuihin, joiden mukaan kokonaisarviointi tehdään viime kädessä punnitsemalla vastakkain lieventäviä ja ankaroittavia seikkoja kokonaisuudessaan sekä sen jälkeen harkitsemalla, ovatko tekojen moitittavuutta korostavat seikat lieventäviä seikkoja selvästi merkityksellisempiä. Samassa hallituksen esityksen kohdassa viitataan myös ampuma-aserikoksia koskeviin oikeuskirjallisuudessa esitettyihin näkemyksiin, joiden mukaan törkeysperusteen ollessa käsillä tekoa on lähtökohtaisesti pidettävä törkeänä, ellei ole törkeysarvostelua vastaan puhuvia seikkoja.

Hallituksen esityksessä kokonaisarvostelusta eri paikoissa todetun ei voida katsoa olevan Syyttäjälaitoksen katsomalla tavalla ristiriitaista. Hallituksen esityksessä todetaan, että kvalifiointiperusteen käsillä oleminen on sinällään vahva teon törkeäksi katsomista tukeva seikka. Rikoksen vaarallisella lajilla on tämän johtopäätöksen tekemisessä huomattava merkitys. Kysymys on ampuma-aserikollisuudesta, ja törkeän ampuma-aserikoksen eri kvalifiointiperusteiden mukaisilla tekotavoilla voidaan edistää laajamittaista rikollisuutta ja yksittäistapauksissa vakavan rikoksen tekemistä. Tämä ei koske pelkästään ehdotettua uutta kvalifiointiperustetta vaan myös rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 3 §:n 1 momenttiin ehdotettavia muita, jo nykylainsäädäntöön perustuvia kvalifiointiperusteita (rikoksen kohteena on erityisen vaarallinen ampuma-ase taikka suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseen osia, rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti).

Samalla hallituksen esityksestä ilmenee se itsestään selvä seikka, että pelkkä kvalifiointiperusteen käsillä oleminen ei tee vielä tee ampuma-aserikoksesta kokonaisuutena arvostellen törkeää. Kokonaisarvostelulla voidaan turvata se, että yksittäistapauksissa ei päädytä teko-olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomiin lopputuloksiin. Toisaalta on syytä korostaa sitä törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamiseen liittyvää seikkaa, että tarkoituksena ei ole, että kokonaisarviointia käytettäisiin systemaattisesti ja laajamittaisesti tai muutoinkaan muista rikostyypeistä poikkeavalla tavalla rangaistusasteikkomuutoksesta aiheutuvien nykyistä ankarampien rangaistusten välttämiseksi. Törkeää ampuma-aserikosta koskevan sääntelyn muutosten merkittävyyden vuoksi olisi tärkeää seurata kyseisen rikoksen rangaistuskäytännön muotoutumista muutosten voimaantulon jälkeen.

Hallituksen esityksessä on sivulla 95 käsitelty ehdotetun uuden kvalifiointiperusteen näkökulmasta kokonaisarvostelussa merkityksellisiä seikkoja ja erityisesti seikkoja, jotka voisivat johtaa siihen, että teko kuitenkin katsotaan perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi. Tähän liittyvistä ampuma-aselain 106 a §:n mukaisista hyväksyttävistä syistä on myös hallituksen esityksen sivulla 94. Samalla todetaan merkitystä kokonaisarvioinnissa voivan olla sillä tosiasiallisella oikeushyviin kohdistuvalla vaaralla, jota asetta mukanaan pitävän teko edustaa. Tämä liittyy erityisesti mukana pitämisen tarkoitukseen ja siihen, onko ampuma-asetta oikeudettomasti tahallaan mukana pitävä varautunut käyttämään asetta tai onko se jopa jossakin tilanteessa hänen tarkoituksenaan. Teon potentiaaliseen vaarallisuuteen liittyvät tapauskohtaiset elementit vahvasti tukevat sitä, että teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Hallituksen esityksessä todetaan lisäksi (s. 93), että aseen toimintakelpoisuudella voi olla merkitystä teon törkeyttä koskevassa kokonaisarvostelussa.

Hallintovaliokunnan lausunnossa todettujen inhimillisen unohduksen ja huolimattomuuden osalta on syytä korostaa sitä, että törkeä ampuma-aserikos on ja tulisi edelleen olemaan perusmuotoisen ampuma-aserikoksen tavoin tahallisuutta edellyttävä rikos. Tahallisuuden poistaa myös tunnusmerkistöerehdys, jossa on kysymys siitä, että tekijä ei tekohetkellä ole selvillä kaikkien niiden seikkojen käsillä olosta, joita rikoksen tunnusmerkistön toteutuminen edellyttää, tai hän erehtyy sellaisesta seikasta. Inhimillisen unohduksen, huolimattomuuden ja erehdyksen tilanteissa ei ole myöskään edellä todettua tosiasiallista oikeushyviin kohdistuvaa vaaraa, joka voi edellä todetuin tavoin liittyä

aseen mukana pitämisen tarkoitukseen. On vaikea nähdä sellaisissa tilanteissa muitakaan seikkoja, jotka nimenomaisesti tukisivat teon katsomista kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Teon katsomista kokonaisarvostelussa törkeäksi voi sen sijaan tukea hallintovaliokunnan lausunnossa todettu esimerkki aseen hankkimisesta rikollisin keinoin.

Teon vaarallisuuteen liittyvät piirteet voivat koskea myös jo nykyisin lakiin sisältyviä törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteita. Tämä koskee erityisesti tapauksia, joissa kvalifiointiperusteen mukaisella teolla on kytkentä aseilla tehtäviin tai muihin rikoksiin. Merkitystä voi olla myös esimerkiksi aseiden tai aseiden osien sellaisilla aseiden säilyttämisolosuhteilla, jotka mahdollistavat aseisiin tai niiden osiin pääsyn henkilöille, joilla ei ole oikeutta pitää niitä hallussaan. Teon katsomista törkeäksi ampuma-aserikokseksi voi erityisesti tukea myös aseiden tai aseiden osien erityisen suuri määrä tai rikoksella tavoiteltavan hyödyn erityisen huomattava määrä. Lähtökohtaisesti nykyisetkin kvalifiointiperusteet jo itsessään ilmentävät teon vakavuutta. Tapauskohtaisesti on arvioitava, ilmeneekö kuitenkin lieventäviä esimerkiksi teon jonkinlaiseen hyväksyttävään tarkoitukseen liittyviä seikkoja, jotka kokonaisarvioinnissa johtavat teon katsomiseen vain perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi.

Oikeusneuvos Melander katsoo (s. 3) ajateltavissa olevan, että julkisella paikalla toteutettuun ampuma-aseen hallussapitoon liittyvä riski ei ole ainakaan merkittävästi riippuvainen aseen luvallisuudesta tai luvattomuudesta. Mikäli törkeänä tekomuotona rangaistavaa on vain luvattoman aseen hallussapito julkisella paikalla, vaarana on, että aseella tehdyn rikoksen jo tapahduttua aseen luvattomuudesta aiheutuu suhteeton lisärangaistus. Melanderin mukaan esityksessä ei ole juurikaan pohdittu jo voimassa olevien ankaroittamisperusteiden suhdetta ehdotettuun uuteen ankaroittamisperusteeseen.

Oikeusministeriön vastine: Hallituksen esityksessä on otettu huomioon se, että vaaraa esimerkiksi toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavat teot voivat liittyä myös luvallisiin aseisiin. Joissakin tilanteissa siihen voidaan puuttua jo sillä, että rangaistavaa on törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu. Tätä ei ole kuitenkaan pidetty sääntelyn kattavuuden vuoksi riittävänä, minkä vuoksi ehdotetaan, että rangaistavaksi säädetään ampuma-aseen käsittelyrikos, joka sijoittuu mainittua valmisteluri-kosta ajallisesti varhaisempaan vaiheeseen. Ampuma-aseen käsittelyrikos voi liittyä myös muihin vakaviin rikoksiin kuin törkeisiin henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin.

Usean rikoksen tapauksessa rangaistus on tuomittava yhteisen vankeusrangaistuksen kautta kustakin rikoksesta. Jos oikeudettomasti mukana pidettävällä ampuma-aseella tehdään yleisellä paikalla rikos, lisärangaistus aiheutuu jo nykyisin siitä, että rangaistus tuomitaan myös perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta. Onko tämä lisärangaistus suhteeton törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisen myötä, palautuu kysymykseen siitä, onko itse vähimmäisrangaistuksen korottaminen perusteltu. Sitä käsitellään jäljempänä erikseen. On myös huomattava, että lisärangaistuksen merkitys riippuu konkreettisesta tapauksesta ja erityisesti siitä, mikä aseella tehty rikos on vakavuudeltaan. Jos se on törkeää ampuma-aserikosta vakavampi (esimerkiksi henkirikos), rangaistuksen määräämiskäytännön perusteella törkeän ampuma-aserikoksen rangaistuksen osuus yhteisessä vankeusrangaistuksessa on vähäisempi kuin se olisi, jos törkeä ampuma-aserikos on rikoskokonaisuuden vakavin rikos.

Edellä on jo useassa kohdassa käsitelty törkeän ampuma-aserikoksen eri kvalifiointiperusteita, myös niiden suhdetta toisiinsa.

Oikeusneuvos Melander katsoo (s. 4), että ehdotetun uuden kvalifiointiperusteen muotoilu ei ole kaikilta osin onnistunut. Säännös on pikemminkin rinnastettavissa itsenäiseen rangaistussäännökseen. Olisi vielä harkittava, voidaanko sääntelyä selkiyttää ”mukana pitämisen” osalta. Melanderin mukaan esityksessä ei ole käsitelty uuden ankaroittamisperusteen soveltamisalaa tekoajan näkökulmasta. Jatkuvan hallussapidon tilanteiden tarkastelu valmisteluvaiheessa olisi ollut toivottavaa. Jossain määrin epäjohdonmukaista on, että edellytyksenä ankaroittamisperusteen soveltamiselle ei ole se, että mukana pidettävä ampuma-ase olisi toimintakuntoinen.

Oikeusministeriön vastine: Uusi kvalifiointiperuste on rakennettu noudattaen kvalifiointiperusteissa yleisesti noudatettavaa muotoilua. Pohjana on perusmuotoinen rikos (”Jos ampuma-aserikoksessa … ”). Nykyisin uuden kvalifiointiperusteen mukainen teko on rangaistava perusmuotoisena ampuma-aserikoksena. Lisäksi uuden kvalifiointiperusteen soveltaminen edellyttää soveltamiseen päätymistä teon kokonaisarvostelussa.

”Mukana pitäminen” on yleiskielinen termi, jonka sisällöstä on olemassa näkemys jo ilman pykälän perusteluihinkin perehtymistä. Ehdotettu sääntely on näiltä osin riittävän tarkkarajaista, mukana pitämistä on asianmukaisesti käsitelty perusteluissa. Hallituksen esityksessä todetaan (s. 93), että mukana pitämisellä tarkoitettaisiin siitä, että henkilö pitää ampuma-asetta hallussaan liikkuessaan kantamalla sitä kädessään, vaatteissaan

tai kantovälineessä. Rangaistava hallussapito voisi pykälän perustelujen mukaan tapahtua myös kuljettamalla ampuma-asetta kulkuneuvossa. Täydentävästi voidaan todeta, että olennaista mukana pitämiselle on ampuma-aseen hallussa pitäminen liikuttaessa.

Rikoksen tekoaika kattaisi sen ajan, jona ampuma-ase on henkilön mukana edellä todetun mukaisesti hänen liikkuessaan. Sitä, onko kysymyksessä tekoaikaankin liittyen yksi vai useampi teko, arvioitaisiin niin sanotun luonnollisen katsantokannan mukaisesti (esimerkiksi KKO 2018:17, kohta 17 ja siinä mainitut oikeuslähteet). Tekojen ykseyden arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti tekojen ajalliseen ulottuvuuteen sekä siihen, onko kysymys ollut yhtenäisestä toiminnasta tai selvästi erillisistä teoista. Tällainen arviointi on kuitenkin tapauskohtaista. Henkilön poistuminen välissä lyhytaikaisesti yleiseltä paikalta tai kulkuneuvolla tapahtuvan liikkumisen keskeyttäminen lyhytaikaisesti ei vielä tarkoittaisi sitä, että ampuma-asetta oikeudettomasti mukanaan pitävä syyllistyisi toiminnallaan useaan rikokseen.

Myös toimintakelpoisuutta vailla olevalla ampuma-aseella voidaan syyllistyä vakaviin erityisesti uhkaamiseen liittyviin rikoksiin tilanteissa, joissa henkilö, johon rikos kohdistuu, ei tiedä ampuma-aseen toimintakelvottomuudesta. Tämän vuoksi kvalifiointiperustetta tulisi voida soveltaa tilanteissa, joissa ase on toimintakelvotonkin. Toimintakelvottomuudella voisi kuitenkin olla merkitystä teon törkeyttä koskevassa kokonaisarvostelussa (hallituksen esityksen sivu 93). Jos ase on sillä tavalla toimintakelvoton, että se ei täytä ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin ampuma-aseen määritelmää, mukana pitäminen ei olisi rangaistavaa sen enempään perusmuotoisena kuin törkeänä ampuma-aserikoksenakaan.

Perustuslakivaliokunnalla (PeVL 7/2025 vp) ei ole ollut huomautettavaa koskien ehdotetun kvalifiointiperusteen tarkkarajaisuutta.

Vaasan hovioikeuden mukaan voisi vielä korostaa sitä, että myös tavallisen ampuma-aserikoksen rangaistuksen mittaamisessa voitaisiin ottaa huomioon se, että aseen hallussapito liittyy muuhun rikollisuuteen tai rikolliseen tarkoitukseen.

Oikeusministeriön vastine: Vaasan hovioikeuden esiin nostama seikka on huomion arvoinen. Sekä rangaistuksen mittaamista että rangaistuslajin valintaa koskevan rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaan rangaistuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa ri-

koksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen. Perusmuotoisesta ampuma-aserikoksesta rangaistusta määrättäessä on aiheellista ottaa huomioon se, että hallussapito liittyy muuhun rikollisuuteen tai rikolliseen tarkoitukseen.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden mukaan (s. 2) jää jossain määrin epäselväksi se, miten ehdotuksessa on harkittu sellaiset tilanteet, joissa henkilöllä on sinänsä lupa aseen hallussapitoon, mutta hän pitää asetta yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa aselupansa ja siten ampuma-aselain vastaisesti.

Oikeusministeriön vastine: Uuden kvalifiointiperusteen perusteluissa todetaan (s. 93) ilmaisulla ”ilman oikeutta” olevan kytkentä ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin edellyttämään luvanvaraisuuteen. Joitakin tilanteita koskien on säädetty poikkeuksia luvanvaraisuudesta.

Ampuma-aselain 106 a §:n 1 momentin mukaan (luvallista) ampuma-asetta saa kantaa ja kuljettaa yleisellä paikalla ja kuljettaa moottorikäyttöisessä ajoneuvossa vain silloin, kun siihen on hyväksyttävä syy. Lainkohdan perustelujen mukaan hyväksyttävänä syynä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että asetta viedään ampumaradalle tai korjattavaksi.

Hallituksen esityksessä todetaan (s. 94), että uutta kvalifiointiperustetta ei sovellettaisi tapauksissa, jossa henkilöllä on lupa kysymyksessä olevaan aseeseen, mutta hän pitää sitä hallussaan luvan tai ampuma-aselain 106 a §:n vastaisesti. Tuollaisessa tilanteessa ampuma-asetta hallussa pitävä henkilö voi syyllistyä perusmuotoiseen ampuma-aserikokseen. Luvallista ampuma-asetta mukanaan pitävä voisi syyllistyä myös ampuma-aseen käsittelyrikokseen sen tunnusmerkistön täyttyessä.

Suomen Asianajajaliiton mukaan (s. 2) ampuma-aseen hallussapito julkisella paikalla ei vaarapotentiaalistaan huolimatta rinnastu vakavuudeltaan nykyisen lainkohdan sisältämiin kvalifiointiperusteisiin. Ne tilanteet, joissa ampuma-aseen hallussapito julkisella paikalla aiheuttaa erityistä vaaraa, koskevat pääsääntöisesti sellaisia tilanteita, joissa arvioitavana on myös muita rikosnimikkeitä.

Oikeusministeriön vastine: Uuden kvalifiointiperusteen säätämistä ei ole mainittavasti asetettu kyseenalaiseksi muissa lausunnoissa. Esiin nostetut kysymykset liittyvät lähinnä kvalifiointiperusteen tulkintaan.

Rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukainen törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperuste perustuisi hallitusohjelmakirjaukseen. Kohdan säätämisen kannalta merkityksellisiä ovat erinäiset seikat. Aserikollisuuden tilannekuvan mukaan ampuma-aseiden käyttöön liittyvän varautumisen arvioidaan lisääntyneen vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden keskuudessa. Tämä tilannekuva koskee myös ampuma-aseiden mukana pitämistä. Ampuma-asetta oikeudettomasti tahallaan mukanaan pitävän voidaan katsoa varautuvan käyttämään asetta ja käyttäminen voi jossakin tilanteessa olla jopa hänen tarkoituksenaan, vaikka käytön tarkoitus ei olisikaan vielä tarkasti selvillä. Teon katsominen törkeäksi edellyttäisi myös tämän kvalifiointiperusteen osalta sitä, että teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä, mihin liittyviä seikkoja on jo käsitelty edellä.

Yhdessä törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisen kanssa lainsäädäntömuutoksella tavoitellaan merkittäviä aserikoksia ja aseilla tehtäviä rikoksia vähentäviä vaikutuksia sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta edistäviä vaikutuksia.

Suomen Metsästäjäliitto ry:n mukaan (s. 1) muutos voi vaikuttaa kohtuuttomalta joissakin tilanteissa. Esimerkiksi alle 15-vuotiaan aseen kuljettaminen ampumatapahtumaan holhoojan tai muun ilman hallussapito-oikeutta olevan henkilön toimesta voi johtaa tahattomaan rikokseen. Myös kuolinpesän aseiden kuljettamisessa voi olla vastaavia ongelmia. Samoihin seikkoihin on kiinnittänyt huomiota myös **Suomen Riistakeskus** (s. 2).

Myös **Suomen Ampuma-urheiluliitto** (s. 1) ja **hallintovaliokunta** (HaVL 3/2025 vp, s. 5) ovat kiinnittäneet huomiota tapauksiin, joissa ampumaurheilua harrastavaa lasta kuljetetaan. Esitystä tulisi Suomen Ampuma-urheiluliiton mukaan muuttaa joko perustelujen tai mieluummin varsinaisen pykälän osalta siten, ettei alle 15-vuotiaan ampumaharrastajan harrastustoimintaan liittyvässä tapauksessa voitaisi katsoa kuljettajan syyllistyneen törkeään ampuma-aserikokseen (s. 2). Lisäksi ehdotetaan harkittavaksi, tulisiko kvalifioinnin koskea esimerkiksi vain yhden käden käsiaseita.

Oikeusministeriön vastine: Kyseisten lausunnonantajien huoli liittyy nimenomaan siihen, että pelätään harrastustoimintaan kytkeytyvissä tilanteissa päätymistä jatkossa siihen, että teko katsotaan törkeäksi ampuma-aserikokseksi, josta tuomitaan vähintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen.

Hallituksen esityksen lainsäädäntöehdotuksilla on tarkoitus puuttua nimenomaisesti vaaraa aiheuttavaan toimintaan sekä laittomiin aseisiin järjestäytyneen ja muun vakavan rikollisuuden piirissä. Tarkoituksena ei ole muuttaa metsästäjiin tai muihin aseharrastajiin liittyvää sääntelyä ankarampaan suuntaan.

Mitä tulee luvattoman ampuma-aseen mukana pitämiseen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa, rangaistavan käyttäytymisen ala ei laajenisi nykyisestä. Tällainen teko on nykyisin rangaistava perusmuotoisena ampuma-aserikoksena. Hallituksen esityksen mukaan teko tulisi lähtökohtaisesti nykyistä ankarammin rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena.

Jos henkilöllä on lupa aseeseen, mutta hän pitää sitä mukanaan yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman ampuma-aselaissa tarkoitettua hyväksyttävää syytä (esimerkiksi ampumaradalle tai metsästämään meneminen), hän tulisi jatkossakin syyllistymään nykylainsäädännön mukaisesti perusmuotoiseen ampuma-aserikokseen. Hallituksen esityksessä ei ehdoteta sitä, että rangaistavan käyttäytymisen ala laajenisi näiltäkään osin.

Hallituksen esityksessä todetaan (s. 94), että kysymyksessä olevaa ampuma-aseen mukana pitämiseen liittyvää kvalifiointiperustetta ei sovellettaisi tapauksissa, joissa ampuma-asetta kuljetetaan kulkuneuvossa siten, että ampuma-aseen haltijalla on oikeus pitää kyseistä kulkuneuvossa olevaa asetta hallussaan. Tällaisessa tilanteessa rangaistukseen ei tuomittaisi esimerkiksi kuljettajaa, joka on kuljettamassa sellaista henkilöä ja hänen asettaan kulkuneuvossa. Tämä soveltuu esimerkiksi tapauksiin, joissa ollaan kuljettamassa henkilöä ampuma-asetta käyttäen harjoitettavaan harrastustoimintaan, joka voi olla myös alaikäisten lasten harrastustoimintaa.

Luvattoman ampuma-aseen mukana pitämisen katsominen törkeäksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi sitä, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rikoslain 41 luvun 3 §:n perusteluissa (s. 95) nostetaan esiin lieventäviä seikkoja, joiden perusteella rikos kokonaisarvioinnissa katsottaisiin perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi. Perustelujen mukaan huomiota on erityisesti kiinnitettävä ampuma-aseen mukana pitämisen tarkoitukseen, esimerkiksi sen hyväksyttävyyteen ampuma-aselain 106 a §:n 1 momentin näkökulmasta. Mainitun momentin perusteella hyväksyttävät syyt liittyvät esimerkiksi ampuma-aseen viemiseen ampumaradalle tai metsästämistä varten.

Merkitystä kokonaisarvioinnissa hallituksen esityksen perustelujen mukaan on sillä tosiasiallisella oikeushyviin kohdistuvalla vaaralla, jota asetta mukanaan pitävän teko edustaa.

Käytännön kuljettamistilanteita silmällä pitäen on myös huomattava, että aselupa voidaan ampuma-aselain 43 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan antaa luvanhaltijan huollettavana olevan 15 vuotta mutta ei 18 vuotta täyttäneen henkilön hallussa pidettäväksi tarkoitetun haulikon, kiväärin, pienoiskiväärin tai yhdistelmäaseen säilyttämistä ja kuljettamista varten. Tällaisen luvan haltija ei siis syyllisty edes perusmuotoiseen ampuma-aserikokseen.

Rikoslain uuden ehdotetun 41 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ampuma-aserikoksena ei edelleenkään pidettäisi sen pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ampuma-aseen hallussapitoa, jos tällaisen esineen hallussapitäjä oma-aloitteisesti ilmoittaa esineestä poliisille ja luovuttaa sen poliisin haltuun. Tällainen esimerkiksi perintöaseita koskeva toiminta ei voisi tulla rangaistavaksi myöskään uuden kvalifiointiperusteen mukaisena törkeänä ampuma-aserikoksena. Rankaisematonta olisi siis se, että henkilö ilmoitettuaan ensin ampuma-aseesta poliisille on menossa luovuttamaan sitä poliisille, ja siinä tarkoituksessa pitää ampuma-asetta mukanaan yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa. Sinällään menettelynä näissä tapauksissa voi käytännössä vaaratilanteiden välttämiseksi olla pikemminkin se, että poliisi ilmoituksen saatuaan tulee noutamaan aseen.

Kvalifiointiperusteen soveltamista ei ole perusteltua rajata vain yhden käden käsiaseisiin, koska vahinkoa ja vaaraa voidaan aiheuttaa kaikilla ampuma-aselain 2 §:n 1 momentin mukaisen ampuma-aseen määritelmän piiriin kuuluvilla aseilla.

4. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotuksen tavoitteilla on liityntöjä eri oikeushyviin liittyviin suoja- ja turvallisuusnäkökohtiin, mihin liittyviä tavoitteita on perustuslakivaliokunnan käytännössä pidetty hyväksyttävinä. Valiokunnan mielestä ehdotettu muutos on erittäin huomattava. Se myös johtaa siihen, että törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavat vankeusrangaistukset muodostuvat pääasiallisesti ehdottomiksi. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota ehdotetun rangaistusasteikon huomattavaan kapeuteen. Perustuslakivaliokunnan mukaan toteutuessaan ehdotus merkittävästi kaventaisi tuomioistuimen harkintavaltaa rangaistuksen määräämisen suhteen. Rikoslain 41 luvun 3 §:n sisältämä rangaistusasteikko on jossakin määrin ongelmallinen oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta. Seuraamus ei kuitenkaan ole mielivaltainen, eikä sääntely ottaen huomioon lainsäätäjän harkintavallankin vaikuta lakiehdotuksen säätämisjärjestykseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä lakivaliokunnan tulisi kuitenkin valtiosääntöoikeudellisista syistä muuttaa rikoslain 41 luvun 3 §:n seuraamuksia koskevaa sääntelyä. (PeVL 7/2025 vp, kohdat 13−15 ja 17).

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan (s. 5) törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamiseen liittyvä hallitusohjelmakirjauksen osa ”jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus” ei näytä hyvältä tuomioistuinten itsenäisen ja riippumattoman aseman eikä vallan kolmijaon kannalta. Vähimmäisrangaistuksen muuttaminen tarkoittaisi myös sitä, että törkeästä ampuma-aserikoksesta ei voitaisi enää tuomita valvontarangaistusta tai yhdyskuntapalvelua.

Eduskunnan oikeusasiamies on lisäksi todennut (s. 7), että rangaistusasteikko olisi poikkeuksellisen suppea, jolloin on vaarana, että tekojen yksilöllisiä piirteitä ei voida ottaa riittävästi huomioon. Jos tarkoitus on korostaa törkeiden ampuma-aserikosten rangaistusarvoa, tuntuu oudolta, että kaikkein törkeimmistä teoista tuomittaisiin edelleen ”vain” neljän vuoden vankeusrangaistus.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan (s. 12) voitaisiin vielä pohtia, onko esimerkiksi yksittäisen käsiaseen luvaton hallussapito yleisellä paikalla (minimi kaksi vuotta) huomattavasti moitittavampi kuin luvallisen tai luvattoman vastaavan aseen luovuttaminen järjestäytyneelle rikollisryhmälle (minimi 14 päivää). Myös **oikeusneuvos Melander** (s. 3) on kiinnittänyt huomiota näiden kahden rikoksen vähimmäisrangaistusten suhteeseen.

Lisäksi oikeusneuvos Melanderin mukaan (s. 4) ehdotettu muutos merkitsisi huomattavaa poikkeamaa rikoslaissa omaksutuista tyyppirangaistusasteikoista. Hän lisäksi toteaa (s. 5), että rangaistusasteikkojen ankaruutta vertailtaessa ratkaisevaa ei ole yksin tekojen enimmäisrangaistus. Ehdotettu vähimmäisrangaistus vaikuttaa olevan rangaistusten oikeasuhtaisuuden kannalta ongelmallinen. Jo olemassa olevien ankaroittamisperusteiden osalta perusteet vähimmäisrangaistuksen korottamiselle jäävät esityksessä hyvin vähäisiksi. Esityksessä ei ole esitetty erityisen vakuuttavia perusteita sille, minkä vuoksi törkeistä ampuma-aserikoksista tulisi lähtökohtaisesti tuomita kaikissa tilanteissa ehdotonta vankeutta. Rangaistusasteikko ei Melanderin mukaan (s. 6) liioin jätä riittävästi tapauskohtaista harkinnanvaraa vankeusrangaistuksen pituuden määräämiselle.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden mukaan (s. 1) rangaistusasteikon minimin korottaminen samalla kun asteikon maksimi jätettäisiin ennalleen antaa tuomioistuimille vain vähän harkintavaltaa seuraamusten harkintaan ja tapauskohtaisten olosuhteiden arviointiin. Vähimmäisrangaistuksen korottamisen myötä pelkästä ampuma-aseen hallussapidosta tuomittaisiin ehdotetun rangaistusasteikon alarajalla ankarammin kuin esimerkiksi törkeästä huumausainerikoksesta ja törkeästä pahoinpitelystä sekä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta. Tämä olisi vastoin rikoslain sisäistä systematiikkaa, jossa seuraukseltaan vakavammista teoista tulisi olla ankarampi vähimmäisrangaistus kuin moitearvoltaan lievemmistä teoista (s. 2).

Suomen Asianajajaliiton mukaan (s. 2) tilanne, jossa ensikertalaisena tuomittavan rikoksentekijän kohdalla käytettävissä ei ole muuta rangaistusseuraamusta kuin ehdoton vankeus, on vastoin asteittain ankaroituvan seuraamusjärjestelmän periaatetta ja voi johtaa kohtuuttomiin lopputuloksiin erityisesti nuorten rikoksentekijöiden kohdalla.

Suomen Ampuma-urheiluliitto nostaa esiin mahdollisen riskin siitä, että törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen voi johtaa yleisen oikeustajun vastaisiin tilanteisiin, kun rangaistusta suhteutetaan esimerkiksi muista väkivaltarikoksista annettuihin rangaistuksiin (s. 2).

Suomen Asehistoriallinen Seura ry toteaa (s. 1), että esityksessä ei ole varta vasten harkittu tai perusteltu sitä, että nykyisin törkeänä ampuma-aserikoksena rangaistavien tekojenkin rangaistukset kiristyvät merkittävästi.

Professori Kimmo Nuotio katsoo, että rangaistusminimin korottaminen ei tunnu perustellulta muidenkaan törkeän ampuma-aserikoksen tekomuotojen kuin ehdotetun uuden kvalifiointiperusteen kohdalla, vaikka ne ovat hallussapitorikosta luonteeltaan vakavampia (s. 6). Hän kysyy lisäksi (s. 7),

onko paikallaan ajatella, että julkisella paikalla tapahtuvaan tekoon kohdistetaan erityinen moitittavuuslisä silloinkin, kun kantamis- tai hallussapitoteko ei ole tullut ”yleisön” tietoon. Nuotion mukaan asteikon alarajan asettaminen yhteen vuoteen merkitsisi jo erittäin tuntuvaa linjan kiristystä ja ajaisi tavoitellun asian. Lisäksi Nuotio katsoo, että rangaistusasteikko olisi poikkeuksellisen kapea. Vähimmäisrangaistuksen osalta hallussapitotyyppistä törkeää ampuma-aserikosta ei voi mitenkään vahingollisuuden ja vaarallisuuden suhteen verrata sellaisiin erityisen vakaviin rikoksiin kuten törkeä raiskaus, lapsenraiskaus, törkeä ihmiskauppa ja törkeä ryöstö (s. 10).

Oikeusministeriön vastine: Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen ehdotetulla tavalla perustuisi hallitusohjelmakirjaukseen, jonka mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotetaan neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, jotta varmistetaan niistä tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Hallitus on toteuttanut hallitusohjelmakirjausta ja sen ilmentämää poliittista tahtotilaa tuomalla kirjauksen mukaisen esityksen eduskunnan käsiteltäväksi. Kirjaus ilmentää vakavaa suhtautumista ampuma-aserikollisuuteen ja tavoitetta estää aseilla tehtäviä rikoksia.

Törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoa koskeva muutosehdotus perustuu yksimieliseen työryhmämietintöön, jossa esitettyihin perusteluihin myös hallituksen esitys olennaisesti perustuu kuitenkin niin, että lausuntopalaute on otettu huomioon esityksestä ilmenevällä tavalla.

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamista koskeva sääntelyratkaisu olisi sinänsä poikkeuksellinen, vastaavaa rangaistusasteikkoa ei rikoslaissa ole. Lainsäädäntömuutosta ei hallituksen esityksessä kuitenkaan perustella pelkästään hallitusohjelmakirjauksella kuten ei perustella törkeän ampuma-aserikoksen uutta kvalifiointiperustettakaan. Huomioon on otettu aserikollisuuden yleiskuva ja kehitysnäkymät sekä ampuma-aserikollisuuden yleisesti vaarallinen luonne. Tavoitteena on vähimmäisrangaistuksen korottamisen kautta merkittävästi estää ennalta aserikoksia ja aseita käyttäen tehtyjä rikoksia. Ehdotetun uuden kvalifiointiperusteen kohdalla korostuu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden edistäminen. Ne voivat vaarantua myös tilanteissa, joissa vaarantuminen ei tule ”yleisön” tietoon.

Ampuma-aseen tahallista mukana pitämistä yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta sellaisen aseen hallussapitoon voidaan hallituksen esityksen mukaan pitää eri-

tyisen paheksuttavana ja vaaraa ilmentävänä tekona. Vähimmäisrangaistuksen korottaminen koskisi myös nykyisin törkeänä ampuma-aserikoksena rangaistaviksi säädettyjä tekoja. Nekin ovat vakaviksi katsottavia (esimerkiksi rikoksen kohdistuminen erityisen vaaralliseen ampuma-aseeseen, huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu rikoksella ja rikoksen tekeminen erityisen suunnitelmallisesti) ja voivat edistää laajamittaista rikollisuutta ja yksittäistapauksissa vakavan rikoksen tekemistä.

Käsitys ampuma-aserikollisuuden paheksuttavuudesta on rikollisuuden luonteen muuttumisen myötä hallituksen esityksen mukaan muuttunut, mikä koskee myös nykyisiä kvalifiointiperusteita. Huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi aserikollisuuden liittyminen aikaisempaa enemmän vakavaan ja ryhmissä tapahtuvaan toimintaan ja muutenkin järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan vahvistuminen, ampuma-aserikollisuuden kansainvälistyminen, ampuma-aseiden pimeä verkkokauppa ja ampuma-aseiden 3D-tulostaminen. Ukrainan sodasta Suomeen kulkeutuvat aseet on myös arvioitu merkittäväksi tulevaisuuden uhkatekijäksi.

Professori emeritus Matti Tolvasen lakivaliokunnalle antamassa lisäselvityksessä on kiinnitetty huomiota törkeän ampuma-aserikoksen nykyiseen rangaistuskäytäntöön, jota hän pitää varsin lievänä. Tarkempia tietoja törkeän ampuma-aserikoksen rangaistuskäytännöstä on hallituksen esityksen sivuilla 21 ja 22. Niistä ilmenee, että vuosina 2019−2023 tuomituista rangaistuksista 48 prosenttia oli ehdottomia vankeusrangaistuksia ja 46 prosenttia oli ehdollisia vankeusrangaistuksia. Lisäksi tuomittiin yksittäisiä valvonta- ja yhteiskuntapalvelurangaistuksia. Ehdottomien vankeusrangaistusten keskipituus oli alle yhden vuoden (lyhimmillään 9,5 kuukautta vuonna 2021 ja pisimmillään 12,3 kuukautta vuonna 2019). Tilastokeskuksen tiedoista ei ole saatavissa tietoa yksittäisten törkeää ampuma-aserikosta koskevien tuomioiden pituudesta, mutta keskipituuksista on selvästi pääteltävissä, että rangaistusten määräämisessä noudatettavaa linjaa seuraten vankeusrangaistuksen kesto mitataan rangaistusasteikon alimman neljänneksen (4 kk – 1 v 3 kk) tuntumasta ja että asteikon yläpäätä ei käytännössä käytetä.

Todettu rangaistuksen määräämiskäytäntö tarkoittaa myös sitä, että törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamisella esimerkiksi yhteen vuoteen vankeutta ei vielä saada hyvin merkittävää muutosta rangaistuskäytäntöön. Rikoslaissa ei ole yhden ja kahden vuoden välillä olevia vähimmäisrangaistuksia.

Mitä tulee tuomioistuinten harkintavallan kaventumiseen ja rangaistusasteikon kapeuteen, harkintavaltaa kavennetaan lainsäätäjän ratkaisuilla koskien niin vähimmäisrangaistusta kuin määrättävän rangaistuksen lajiakin. Rikoslaissa on useille rikoksille säädetty vähintään kahden vuoden vähimmäisvankeusrangaistus. Kysymys on siis siitä, minkälaiseksi rikos yleisesti ottaen arvotetaan rangaistusarvoltaan.

Ehdotetun rangaistusasteikon kapeus johtuu siitä, että nykyinen enimmäisrangaistus ehdotetaan säilytettäväksi. Neljän vuoden enimmäisvankeusrangaistus nimenomaan edistäisi sitä oikeasuhtaisuutta muiden vakavien rikosten rangaistusasteikkoihin nähden, mitä useissa lausunnoissa peräänkuulutetaan. Tämä koskee esimerkiksi muita rikoksia, joille on säädetty kahden vuoden vähimmäisvankeusrangaistus mutta joiden enimmäisrangaistus on kymmenen vuotta vankeutta. Vaikka rangaistuksen määräämisessä vähimmäisrangaistus on enimmäisrangaistusta merkityksellisempi, myös enimmäisrangaistuksella on rangaistusasteikon leveyteen liittyen vaikutusta siihen, mistä kohtaa asteikkoa rangaistus mitataan. Rangaistusasteikko kuitenkin ehdotetussa laajuudessaan mahdollistaa tapauskohtaisten seikkojen huomioon ottamisen.

Vaikka rangaistusasteikko olisi rikoslaissa yleisimmin käytettävistä rangaistusasteikoista poikkeava asteikon kapeus mukaan lukien, rikoslaissa käytetään myös rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutuista asteikoista (sakko, sakko – 6 kk, sakko – 1 v, sakko – 2 v, 4 kk – 4 v, 1 v – 10 v ja 2 v − 10 v) poikkeavia asteikkoja. Esimerkiksi vain eräistä rikoslain 34 a luvun terrorismirikoksista tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Vähemmän vakaville rikoksille rikoslaissa on säädetty asteikoita, joissa vankeuden asteikko on vankeusrangaistuksen osalta kapea mutta joissa on lisäksi sakon määräämismahdollisuus (sakko – 3 kk, sakko – 6 kk, sakko – 1 v ja sakko – 2 v). Yleisimmin käytetyistä sellaisista rangaistusasteikoista, joiden mukaan voidaan tuomita vain vankeutta, kapein on rikosten törkeille tekomuodoille ominainen 4 kk – 4 v. Eräillä törkeäksi nimetyillä rikoksilla on kuitenkin sitä kapeampia ja poikkeuksellisia rangaistusasteikkoja. Törkeän viestintäsalaisuuden loukkauksen asteikko on 14 vrk – 3 v sekä törkeän tulliselvitysrikoksen ja eräiden terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten asteikko on 4 kk – 3 v. Eräillä rikoslain 45 luvussa rangaistaviksi säädetyillä sotilasrikoksilla on vielä kapeampia vankeusrangaistusta koskevia, rikoslaissa täysin poikkeuksellisia rangaistusasteikkoja (14 vrk – 3 kk, 14 vrk – 6 kk, 14 vrk – 1 v ja 14 vrk – 2 v), mutta kyseisten sotilasrikosten seuraamusvaihtoehtona on myös kurinpitorangaistuksen määrääminen.

Tiedossa ei ole poikkeuksellisten ja kapeiden rangaistusasteikkojen soveltamisongelmia, joskin kyseiset rikokset ovat rikosprosessissa harvoin käsiteltäviä (tuomioita ei ole vuosittain välttämättä ollenkaan).

Professori Nuotion esiin nostama törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen yhteen vuoteen vankeutta ei vastaisi hallitusohjelmakirjausta, jota hallituksen esityksellä toteutetaan. Todettu vähimmäisrangaistus sinällään vastaisi eräiden sellaisten rikosten (törkeä pahoinpitely ja törkeä huumausainerikos) vähimmäisrangaistusta, joiden rangaistusasteikkojen oikeasuhtaisuus suhteessa ehdotettuun rangaistusasteikkomuutokseen on nostettu esiin lakivaliokunnalle annetuissa lausunnoissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että yhden vuoden vankeusrangaistus olisi oikea vähimmäisrangaistus törkeälle ampuma-aserikokselle. Huomiota on hallituksen esityksen mukaan kiinnitettävä ampuma-aserikollisuuden vaaralliseen luonteeseen, niin yksilöiden kuin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta. Edellä on jo myös todettu se, että vähimmäisrangaistuksen korottamisella yhteen vuoteen vankeutta ei vielä saada hyvin merkittävää ankarampaan suuntaan johtavaa muutosta rangaistuskäytäntöön.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan törkeästä pahoinpitelystä vuonna 2023 tuomittu ehdoton vankeusrangaistus oli keskimäärin 25,6 kuukauden mittainen ja törkeästä huumausainerikoksesta samana vuonna tuomittu ehdoton vankeusrangaistus oli keskimäärin 51,8 kuukauden mittainen. Nämä tiedot koskevat tuomioita, joissa mainitut rikokset olivat tuomion ainoita rikoksia tai rikoskokonaisuuden vakavimpia rikoksia. Törkeästä pahoinpitelystä ja törkeästä huumausainerikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Törkeää huumausainerikosta koskevasta tiedosta ilmenee, että törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen vankeutta ei johtaisi lähellekään törkeistä huumausainerikoksista tuomittavien ehdottomien vankeusrangaistusten keskimääräistä kestoa. Todetun vähimmäisrangaistuksen korottamisen jälkeen törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikon alin ja rangaistuksen määräämisessä erityisesti merkityksellinen neljännes olisi 2 v – 2 v 6 kk vankeutta, kun se törkeällä pahoinpitelyllä on 1 v – 3 v 3 kk vankeutta.

Ehdotetun törkeän ampuma-aserikoksen uuden kvalifiointiperusteen suhteeseen ehdotettuun vähimmäisrangaistuksen korottamiseen liittyy kysymys siitä, voidaanko kvalifiointiperustetta jotenkin täsmentää niin, että peruste sanamuotonsa perusteella koskee

vain joitakin vaarallisia tai muuten vakavia ampuma-aseen oikeudettomia hallussapitotilanteita.

Todettu rajaaminen säännöstasolla ei vastaisi hallitusohjelmakirjausta. Kvalifiointiperustetta ei voi muutenkaan rajata esimerkiksi järjestäytyneisiin rikollisryhmiin tai muuten vakavaan ryhmissä tapahtuvaan rikolliseen toimintaan, koska vaaraa voi ilmentää myös yksittäisten henkilöiden toiminta. On myös huomattava, että kysymyksessä on kokonaisarvostelua edellyttävä törkeä rikos, jolloin esimerkiksi teon vaarallisuuteen liittyvät seikat tulevat arvioiduiksi kokonaisarvostelun kautta. Siinä merkityksellisiä seikkoja on käsitelty hallituksen esityksessä (s. 95) ja edellä tässä vastineessa kvalifiointiperustetta käsiteltäessä. Hallituksen esityksen mukaan merkitystä kokonaisarvioinnissa on esimerkiksi sillä tosiasiallisella oikeushyviin kohdistuvalla vaaralla, jota asetta mukanaan pitävän teko edustaa. Professori emeritus Matti Tolvanen on lakivaliokunnalle antamassaan lisäselvityksessä todennut, että hän ei näe mahdolliseksi täsmentää säännöstä siitä, miten se on hallituksen esityksessä muotoiltu.

Hallituksen esityksen tilastotiedoista ilmenee (s. 21 ja 22), että ampuma-aserikoksesta ja törkeästä ampuma-aserikoksesta ei juurikaan nuoria henkilöitä tuomita. Alle 18-vuotiaiden rikoksentekijöiden kohdalla rikoslain 6 luvun säännökset johtavat siihen, että ehdotonta vankeusrangaistusta ei yleensä tuomittaisi tilanteessa, jossa ikäryhmään kuuluva on syyllistynyt törkeään ampuma-aserikokseen.

Mitä tulee ampuma-aseen käsittelyrikoksen ehdotettuun rangaistusasteikkoon (enintään neljän vuoden vankeusrangaistus) ja törkeän ampuma-aserikoksen ehdotettuun rangaistusasteikkoon sekä niiden asteikoiden suhteeseen toisiinsa nähden, on huomattava, että törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteisiin kuuluisi muitakin vakaviksi ja paheksuttaviksi katsottavia tekoja kuin ampuma-aseen oikeudeton mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa. Mainitussa teossakin olisi kyse siitä, että henkilö on jo lähtenyt liikkeelle luvattoman aseen kanssa. Ampuma-aseen käsittelyrikos olisi luonteeltaan teko, joka sijoittuu esimerkiksi törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua edeltävään aikaan.

Perustuslakivaliokunnan kanta vähimmäisrangaistuksen korottamisen osalta ei ole ehdoton sen todetessa, että lakivaliokunnan *tulisi muuttaa* rikoslain 41 luvun 3 §:n seuraamuksia koskevaa sääntelyä. Tämä lausuma jättää harkinnanvaraa lakivaliokunnalle.

Ennen mainittua johtopäätöstä perustuslakivaliokunta toteaa ehdotetun vähimmäisrangaistuksen *jossakin määrin* ongelmalliseksi oikeasuhtaisuusvaatimuksen kannalta. Valiokunnan lausunnon perusteella ei kuitenkaan ole perustuslaista johtuvaa estettä ehdotetun lakimuutoksen säätämiselle tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä, vaan kysymys on lainsäätäjän harkintavaltaan kuuluvasta asiasta. Kysymys on lakivaliokunnan ratkaisun perusteltavuudesta.

Valiokuntaoppaassa 2023 (s. 95 ja 96) käsitellään perustuslakivaliokunnan lausunnon merkitystä. Oppaan mukaan valiokuntien tulee ottaa perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomautukset asianmukaisesti huomioon. Perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisilla huomautuksilla on perustuslain tulkintaan liittyvinä kannanottoina vahva painoarvo. Oppaassa todetaan, että perustuslakivaliokunnan muita kuin ponsiosassa esitettyjä valtiosääntöoikeudellisia huomautuksia ei tule ilman asianmukaisia perusteita sivuuttaa mietintövaliokunnassa. Näiden valiokuntaoppaassa todettujen näkökohtien merkityksestä ja huomioon ottamisen tavasta lakivaliokunnassa valiokunnalla itsellään on varmaankin paras tietämys.

Perustuslakivaliokunta lausunnossaan katsoo myös, että rikoslain uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohtaan ehdotettavan uuden kvalifiointiperusteen mukaiset teot ovat vähemmän moitittavia kuin momentin soveltamisalaan sisältyvät muut teot. Huomattava on kuitenkin se, että perusteen mukaisissa tapauksissa on kysymys tilanteista, joissa henkilö lähtee luvattoman ampuma-aseen kanssa liikkeelle, mikä ilmentää teon vaarapotentiaalia ja selkeää paheksuttavuutta. Tekojen vakavuus vaihtelee samankin kvalifiointiperusteen puitteissa riippuen tapauskohtaisista seikoista. Tämä koskee myös nykyisiä kvalifiointiperusteita.

Ehdotetun kvalifiointiperusteen yleiseen paheksuttavuusarviointiin liittyen voidaan vertailun vuoksi todeta valiokunnassakin esiin nostetun Ruotsin lainsäädännön osalta, että sen aselain mukaan törkeäksi aserikokseksi, josta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi, voidaan katsoa esimerkiksi ampuma-aseen oikeudeton hallussa pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuvälineessä sellaisella paikalla. Rangaistusasteikkoa on Ruotsinkin rangaistusjärjestelmässä pidettävänä muiden rikosten asteikkoihin nähden ankarana, mutta on siellä pidetty perusteltuna maan vakavan ampuma-aserikollisuustilanteen vuoksi. Erityisen törkeissä tapauksissa voidaan tuomita

vähintään kuuden vuoden ja enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistus. Lähellekään näihin rangaistusasteikkoihin verrattavaa rangaistustason muuttamista ei nyt ehdoteta.

Todetut seikat huomioon ottaen ehdotettua kahden vuoden vähimmäisvankeusrangaistusta voidaan edelleen pitää perusteltuna.

5. Lievä ampuma-aserikos

Suomen Asianajajaliiton mukaan (s. 3) rangaistusasteikon ankaroittaminen tarvinnee jonkin verran lisäperusteluita. Voidaan perustellusti harkita, voivatko vankeusrangaistukseen johtavat teot enää tulla arvioiduiksi lievinä tekoina. Rikoslain sisäinen logiikka puoltaa lievän tekomuodon sakkorangaistusta.

> **Oikeusministeriön vastine:** Rangaistusasteikkomuutos perustuisi ampuma-aserikollisuuden yleisesti ottaen vaaralliseen luonteeseen ja siihen, että ampuma-aserikoksen puolelta siirrettäisiin rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 4 §:n 1 momenttiin tekoja lievän ampuma-aserikoksen puolelle. Vankeusuhkan säätämiseen siirrettävien tekojen osalta vaikuttaisi myös se, että ne eivät enää voisi muodostaa vakavimmissa tapauksissa törkeän ampuma-aserikoksen perustaa (hallituksen esityksen s. 57).
>
> Vankeusuhka koskisi lähtökohtaisesti myös niitä rikoslain uuden 41 luvun 4 §:n 2 momentin mukaisia tekoja, jotka säädettäisiin edelleen ampuma-aserikoksina rangaistaviksi 1 §:n 1 ja 2 momentissa ja joiden kohdalla teon katsominen lieväksi ampuma-aserikokseksi edellyttäisi kokonaisarvostelua. Hallituksen esityksen mukaan (s. 96) teon katsominen jatkossakin useissa tapauksissa kokonaisuutena arvostellen vähäiseksi tarkoittaisi kuitenkin sitä, että 2 momentin mukaisista teoista käytännössä yleensä tuomittaisiin sakkoon.
>
> Kuten hallituksen esityksessä myös todetaan (s. 57), vankeusuhkan rangaistusasteikkoon lisäävä lainsäädäntöratkaisu olisi sinänsä poikkeuksellinen kolmeen vakavuustasoon porrastetun rikoksen lievimmän tekomuodon kohdalla. Kuitenkin esimerkiksi lievästä rahanväärennyksestä voidaan rikoslain 37 luvun 3 §:n mukaan tuomita enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Rikoslaissa on myös rikkomukseksi nimetyille lieville rikoksille säädetty vankeusuhkia (esimerkiksi verorikkomus, lahjusrikkomus ja ympäristörikkomus).

Suomen Metsästäjäliitto ry:n mukaan (s. 1) nykyistä pykälää vastaava teksti on poistettu pykälästä. Se jättäisi mahdollisuuden antaa lievemmän tuomion. Vankeusuhka lievän ampuma-aserikoksen kohdalla vaikuttaa ylimitoitetulta.

Oikeusministeriön vastine: Rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan lievästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin myös se, joka tekee jonkin 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun teon, jos ampuma-aserikos, huomioon ottaen rikoksen kohteena olleiden esineiden laatu tai määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Kyseinen momentti rakentuisi rikoslain nykyisen 41 luvun 3 §:n mukaiselle lievää ampuma-aserikosta koskevalle säännökselle kuitenkin niin, että nykyisin 1 §:n 1 momentin tietyissä kohdissa rangaistaviksi säädetyt teot tulisivat suoraan 4 §:n 1 momentin nojalla lieviksi ampuma-aserikoksiksi. Toinen muutos koskisi sitä, että niin 4 §:n 1 momentin kuin 2 momentinkin tekoja tulisi koskemaan muutettu rangaistusasteikko, jonka mukaan lievästä ampuma-aserikoksesta voitaisiin tuomita myös enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus.

On huomattava, että muutettu rangaistusasteikko olisi sellainen, että se Suomessa omaksutussa rangaistuksen määräämiskäytännössä johtaa vain harvoin vankeusrangaistukseen. Tämä ilmenee esimerkinomaisesti hallituksen esityksen tiedoista (s. 19 ja 23), jotka koskevat toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta määrättyjä rangaistuksia. Kyseisen rikoksen enimmäisrangaistus on nykyisin kuusi kuukautta vankeutta.

Hallituksen esityksessä todetaan (s. 96) sellaisia vakaviksi katsottavia tapauksia, joissa vankeusrangaistus saattaisi jatkossa tulla kysymykseen lievästä ampuma-aserikoksesta (teko koskee useita ampuma-aseita tai tekijään on perusteltua kohdistaa tavanomaista voimakkaampi moitearvostelu esimerkiksi taloudellisen hyödyn tavoittelun tai rikoksen suunnitelmallisuuden vuoksi tai sen vuoksi, että hänen tekonsa liittyy järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan).

6. Vaarallisen esineen hallussapito sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito

Suomen Asianajajaliiton mukaan (s. 3) esitetyt perustelut asteikkojen kiristämisille jäävät hieman ohuiksi.

Professori Nuotio toteaa (s. 8) rangaistusasteikkojen kaavailtujen kiristämisten osalta, että hänen ampuma-aseistaan esittämänsä pätee kutakuinkin myös näiltä osin. On muistettava, että esimerkiksi puukko on aivan tavallinen työkalu, jota tarvitaan hyvin monessa toimessa. Nuotio ei pidä teräaseiden hallussapidon osalta näin jyrkkää lainsäädännön ankaroittamista perusteltuna.

> **Oikeusministeriön vastine:** Suomen Asianajajaliiton ja professori Nuotion lausunnoissa kyseenalaistetaan rangaistusasteikkomuutokset, joiden mukaan vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus nousisi yhden vuoden vankeusrangaistuksesta kahden vuoden vankeusrangaistukseksi ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen enimmäisrangaistus nousisi kuuden kuukauden vankeusrangaistuksesta yhden vuoden vankeusrangaistukseksi.
>
> Ehdotettujen enimmäisrangaistusmuutosten taustalla on hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan korotetaan rangaistuksia vaarallisen esineen ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta. Näiltäkään osin ehdotuksia ei hallituksen esityksessä perustella pelkästään hallitusohjelmakirjauksella. Ehdotetut rangaistusasteikkomuutokset ovat myös maltillisia. Vähimmäisrangaistuksia (sakko) ei muutettaisi, lisäksi enimmäisrangaistuksia korotettaisiin seuraaviin rikoslain rangaistusasteikoissa vakiintuneesti käytettyihin enimmäisrangaistuksiin. Tavoitteena on myös se, että näiden rikosten rangaistusasteikot olisivat mahdollisimman johdonmukaisia keskenään ja myös ampuma-aseita koskevien rikosten rangaistusasteikkoihin nähden mukaan lukien ampuma-aseen käsittelyrikoksen rangaistusasteikko.
>
> Hallituksen esityksessä on käsitelty (s. 42, 43 ja 58−60) asian edellyttämässä laajuudessa seikkoja, jotka ovat merkityksellisiä ehdotettujen enimmäisrangaistusmuutosten kannalta. Johtopäätökseksi on tullut, että asteikkojen on oltava riittävän laajoja vakavuudeltaan erilaisia tekoja varten. Tämä muutostarve koskee erityisesti tilanteita, joissa

on vaara esineen tai aineen päättymisestä rikolliseen käyttöön ja joita on käsitelty vaarallisen esineen hallussapitoa koskevan rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 6 §:n perusteluissa (hallituksen esityksen sivu 97).

On myös huomattava järjestyslain 9 §:stä (vaaralliset esineet) ja 10 §:stä (toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvat esineet ja aineet) tulevat rangaistavuuden rajaukset. Järjestyslain 10 §:n 3 momentin perusteella toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistavuus ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito yleisellä paikalla on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen. Lainkohdan esitöiden mukaan (HE 20/2002 vp S. 41/II) hyväksyttävä syy on arvioitava tapauskohtaisesti. Tällainen rangaistavuuden rajaus voi koskea myös professori Nuotion esiin nostamaa puukkoa henkilön pitäessä sitä hallussa yleisellä paikalla. Hyväksyttävän syyn puuttuessa hallussapidon syyllä on merkitystä rangaistuksen määräämisessä (rangaistuslajin valinta ja rangaistuksen mittaaminen).

7. Telekuuntelu

Suomen Asianajajaliitto toteaa (s. 4), että lainsäätäjä on katsonut tarpeelliseksi rajata telekuuntelun käytön vain kaikkein vakavimpiin rikoksiin, mistä syystä pääsääntöisesti vain kvalifioidut teot oikeuttavat telekuunteluluvan myöntämiseen. Vertaus törkeään ampuma-aserikokseen ei ole täysin onnistunut.

Oikeusministeriön vastine: Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisten telekuunteluun oikeuttavien rikosten piiriin kuuluu merkittävästi rikosten törkeitä tekomuotoja. Koska telekuuntelulla puututaan tuntuvasti perustuslain 10 §:n 2 momentissa turvattuun luottamuksellisen viestin salaisuuteen, olennainen telekuuntelun perusrikokseksi säätämisen kannalta on kuitenkin rikoksen yleinen vakavuustaso, jota ilmentää rikoksen rangaistusasteikko. Pakkokeinolain 10 luvun systematiikassa merkittävässä asemassa on rikoksen enimmäisrangaistus. Telekuuntelun perusterikosten joukossa on runsaasti rikoksia (muiden ohessa törkeä ampuma-aserikos), joiden enimmäisrangaistus on neljän vuoden vankeusrangaistus, joka ehdotetaan säädettäväksi myös ampuma-aseen käsittelyrikokselle. Vaikka mainitun rikoksen vähimmäisrangaistus eli 14 vuorokautta vankeutta olisi telekuuntelun perusterikokselle yleisesti ottaen matala, ampuma-aseen käsittelyrikoksen voi kuitenkin katsoa riittävästi vakavuudeltaan rinnastuvan useisiin niihin rikoksiin, joiden selvittämisessä telekuuntelua voidaan käyttää.

On myös huomattava, että rikoksen vakavuustaso suhteellisuusvaatimuksen kautta on vain yksi perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä (PeVM 25/1994 vp, s. 5), jotka on otettava huomioon arvioitaessa sitä, voidaanko rikos lisätä telekuuntelun käytön perusterikokseksi. Muita rajoitusedellytyksiä ja niiden täyttymistä tässä tapauksessa on käsitelty hallituksen esityksen sivuilla 105 ja 106.

Perustuslakivaliokunnalla (PeVL 7/2025 vp) ei ole ollut huomautettavaa siitä, että ampuma-aseen käsittelyrikos ehdotetaan lisättäväksi telekuuntelun perusterikokseksi.

8. Hallituksen esityksen vaikutukset

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus viittaa (s. 2) käräjäoikeuksien resursseihin liittyen tutkintavankien ja kiireellisenä käsiteltävien asioiden määrän kasvuun. Lisäksi todetaan samassa yhteydessä, että käytännön tasolla merkittävin muutos lievän ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistuksen korottamisen osalta on se, että teko ei enää ole sakkomenettelyssä käsiteltävissä (s. 3). Enimmäisrangaistuksen korottaminen mahdollisesti ruuhkauttaisi käräjäoikeuksia jonkin verran. Telekuuntelu koskeva muutos laajentaisi telekuuntelun käyttöalan kattamaan uuden rikostyypin, mikä puolestaan kasvattaisi tuomioistuimen resurssitarvetta.

Oikeusministeriön vastine: Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden lausunnossa todettuja seikkoja käsitellään hallituksen esityksen sivuilla 76 ja 77. Esityksessä todetaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamiseen liittyen, että vangitsemista ja vangittuna pitämistä harkittaessa on otettava huomioon muitakin seikkoja kuin vähimmäisrangaistuksen pituus (esimerkiksi pakkokeinolain 1 luvussa olevat pakkokeinojen käyttöä rajoittavat periaatteet). Rikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen ei myöskään vielä tee rikoksesta vaikeammin selvitettävää tai todistelun turvaamista edellyttävää, joilla seikoilla on merkitystä vangitsemisen käytännön tarpeita harkittaessa. Hallituksen esityksen mukaan oletettavaa on, että vangitsemisvaatimuksia tehdään lähinnä tilanteissa, joissa on törkeän ampuma-aserikoksen lisäksi muu vielä vakavampi rikos. Kuten hallituksen esityksessä myös todetaan, uutta rikosta eli ampuma-aseen käsittelyrikosta koskeva rangaistussäännös olisi sillä tavalla nykyistä sääntelyä täydentävä, että tapauksia ja vielä vähemmän sitä koskevia vangitsemisia ei tulisi runsaasti rikosprosessissa käsiteltäväksi.

Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden lausunnossa on saattanut mennä sekaisin kahden rikoksen rangaistusasteikkojen muutokset. Lievän ampuma-aserikoksen asteikkomuutos (sakon lisäksi olisi mahdollista määrätä enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus) ei tarkoittaisi sitä, että kyseistä rikosta ei voida käsitellä sakkomenettelyssä. Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/20210) 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan sen lain mukaan voidaan käsitellä teko, josta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Sen sijaan sakkomenettelyn käyttömahdollisuus poistuisi koskien toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoa, jonka enimmäisrangaistus

muuttuisi kuudesta kuukaudesta vankeutta yhdeksi vuodeksi vankeutta. Tämä on otettu huomioon hallituksen esityksessä koskien käräjäoikeuksien resurssivaikutuksia (s. 76) niin, että taloudellisissa vaikutuksissa huomioon otettavat vuosittaiset lisäkustannukset ovat 732 000 euroa.

Hallituksen esityksen mukaan uudesta rangaistavaksi säädettävästä rikoksesta eli ampuma-aseen käsittelyrikoksesta tulisi telekuuntelun käytön perusterikos rikoksen selvittämisessä pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin muutoksen perusteella. Arvioidusta rikosten määrästä (30) ei seuraisi merkittävää telekuuntelun käytön lisääntymistä rikosprosessissa toimivien viranomaisten toiminnassa. Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että pakkokeinoja koskevat kustannukset katetaan julkisen talouden suunnitelman mukaisten kehyspäätösten ja valtion talousarvioissa muuten osoitettavien määrärahojen puitteissa.

Oulun poliisilaitos kysyy (s. 4) toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoon (nykyisin rikosnimike on toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito) liittyen, kasvaako alle 18-vuotiaiden osalta esitutkintaan käytettävä aika enemmän kuin kahdella tunnilla huomioiden tutkintatoimenpiteisiin liittyvät vaatimukset. Poliisilaitos esittää lisäksi suoritettavaksi valtakunnallisen arvion siitä, kuinka paljon kyseisistä teoista on alle 18-vuotiaiden tekemiä ja mitä muita seurannaisvaikutuksia rangaistusasteikon korottamisesta seuraa.

Oikeusministeriön vastine: Hallituksen esityksessä lähdetään siitä (s. 76), että toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon siirtyminen rangaistusasteikkomuutoksen takia suppeasta esitutkinnasta täysimittaisessa esitutkinnassa käsiteltäväksi aiheuttaisi poliisiviranomaisille kahden tunnin työmäärän lisäyksen tapausta kohti. Tätä arviota ei ole asetettu kyseenalaiseksi yksimielisessä työryhmämietinnössä eikä mietinnön lausuntopalautteessa. Ei ole aihetta olettaa, että kyseisestä rikoksesta tulisi sinällään vaikeammin selvitettävä rangaistusasteikkomuutoksen vuoksi, mutta täysimittainen esitutkinta on menettelynä suppeata esitutkintaa suuremman työmäärän vaativa. Näiden lähtökohtien voi katsoa pitävän paikkansa myös alle 18-vuotiaiden kohdalla.

Epäselväksi jää, minkä vuoksi alle 18-vuotiaiden osuudesta tästä rikoksesta epäillyistä täytyisi tehdä valtakunnallinen arvio ja mitä muita seurannaisvaikutuksia poliisilaitoksen lausunnossa tarkoitetaan. Kuten hallituksen esityksestä ilmenee (s. 23), alle 18-vuotiaiden rangaistujen lukumäärä on suhteellisen pieni eli vuonna 2023 yhteensä 195, mikä

määrä vastaa runsaan 10 prosentin osuutta rikokseen syyllistyneistä. Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta määrätään nykyisin käytännössä vain sakkoa.

Hallituksen esityksessä arvioidaan (s. 75), että rangaistusasteikkomuutoksen myötä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta tuomittaisiin jonkin verran ehdottomia vankeusrangaistuksia ja yhdyskuntapalveluja. On kuitenkin samalla huomattava, että rikoslain 6 luvun säännökset johtavat alaikäisten kohdalla aikuisia lievempiin rangaistuksiin. Esimerkiksi mainitun luvun 9 §:n 2 momentin mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Sellaiset syyt käytännössä edellyttävät vakavaa rikosta ja pitkää tuomittua vankeusrangaistusta.

9. Törkeän ampuma-aserikoksen vaihtoehtoisten rangaistusasteikkojen vaikutukset

Oikeusministeriössä on vastineen täydennystä valmisteltaessa laskettu törkeän ampuma-aserikoksen eräiden vaihtoehtoisten rangaistusasteikkojen kustannus- ja vankilukuvaikutuksia. Laskelmissa on hyödynnetty hallituksen esityksestä HE 204/2024 vp tarkemmin ilmeneviä tuomio- ja rangaistustietoja ja vaikutusten laskentaperusteita, mukaan lukien 15 prosentin rangaistusjousto. Muutenkin on käytetty hallituksen esityksessä noudatettuja laskentatapoja vertailukelpoisen tuloksen aikaansaamiseksi. Seuraavassa ovat tarkistettuina ja korjattuna lasketun neljän vaihtoehdon laskelmat.

Ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannusten vuosittainen lisäys olisi hallituksen esityksen kaikkien ehdotusten perusteella 23,01 miljoonaa euroa, jota vastaava vankipaikkojen vuosittainen lisäys olisi 192 (puolet näistä määristä vuonna 2026, sen jälkeisinä vuosina täysimääräisesti). Mainituista määristä törkeää ampuma-aserikosta koskeviin ehdotuksiin liittyvät vuosittaiset 20,94 miljoonan euron suuruiset vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset (175 vankipaikkaa). Muita ehdotuksia koskevat vaikutukset ovat 2,07 miljoonaa euroa (17 vankipaikkaa).

Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistukseksi 1 v 6 kk vankeutta

Jos ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseen hallussapitoon tulee rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena, törkeitä ampuma-aserikosta koskevia tuomioita tulisi hallituksen esityksen mukaan jatkossa olemaan 190 vuodessa.

Kysymyksessä oleva rangaistusasteikko (1 v 6 kk – 4 v) mahdollistaisi ehdollisten vankeusrangaistusten tuomitsemisen, mutta vankeusrangaistuksen keston lähestyessä kahta vuotta rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momenttiin perustuen ehdollisten rangaistusten määrä ei tule olemaan merkittävä. Tässä arvioidaan, että ehdollisena tulisi vuosittain tuomittaviksi 30 vankeusrangaistusta. Niiden vähentäminen huomioon ottaen törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain 160 ehdotonta vankeusrangaistusta.

Tilastokeskuksen tuomiotietojen (törkeä ampuma-aserikos on päärikos) perusteella törkeistä ampuma-aserikoksista tuomitaan hallituksen esityksen mukaan nykyisin noin 21 ehdotonta vankeusvuotta, törkeästä ampuma-aserikoksesta nykyisin yksinään tuomittava ehdoton vankeusrangaistus on hallituksen mukaan 10 kuukauden mittainen. Hallituksen esityksen mukaan niissä tapauksissa,

joissa ampuma-aseen oikeudeton hallussapito yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa katsotaan perusmuotoiseksi ampuma-aserikokseksi, tuomitaan nykyisin yhteensä 4 ehdotonta vankeusvuotta.

Oikeusministeriön tekemän selvityksen ja Tilastokeskuksen tietojen perusteella on hallituksen esityksessä arvioitu, että nykyisin törkeää ampuma-aserikosta koskevista tuomioista 59 prosentissa ampuma-aserikos on päärikos. Rangaistusasteikon vähimmäisrangaistuksen korottaminen 1 vuoteen 6 kuukauteen johtaisi siihen, että törkeä ampuma-aserikos tulisi aikaisempaa merkittävästi enemmän olemaan tuomion päärikos. Näin voisi olla 75 prosentissa tuomioista (120 tuomiota).

Myös törkeiden ampuma-aserikosten määräämisessä noudatetaan sitä linjaa, että vankeusrangaistuksen kesto mitataan rangaistusasteikon alimman neljänneksen tuntumasta. Jos törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus nostetaan 1 vuoteen 6 kuukauteen vankeutta, asteikon alin neljännes olisi 1 vuosi 6 kuukautta – 2 vuotta 1 kuukausi 15 päivää. Noista pituuksista jälkimmäistä (= 25,5 kuukautta) on käytetty seuraavassa laskelman pohjana.

Edellä todetun perusteella törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittaisiin vuosittain 160 ehdotonta vankeusrangaistusta. Niistä törkeistä ampuma-aserikoksista, jotka ovat tuomiossa päärikoksia, tuomittaisiin vuosittain 120 ehdotonta vankeusrangaistusta. Sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista tulisi 255 bruttovankeusvuotta (120 x 25,5 kuukautta). Mitä tulee niihin tuomioihin, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikoksena, voidaan lähteä siitä, että ne tuomiot ovat ehdottomia, koska niinkin vakava rikos kuin törkeä ampuma-aserikos olisi niissä liitännäisrikoksena. Törkeää ampuma-aserikosta koskevien ehdottomien vankeusrangaistusten osuus niissä olisi ns. kolmasosasääntöä noudattaen 28,3 bruttovankeusvuotta (40 x 1/3 x 25,5 kuukautta).

Lainsäädäntömuutoksista seuraisi siis ehdottomana vankeusrangaistuksena suoritettavien bruttovankeusvuosien lisääntyminen noin 258,3 vuodella (255 + 28,3 – nykyiset 21 + 4). Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa 155 nettovankeusvuotta.

Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 120 000 euroa vuodessa (uudet vankipaikat), vuosittaiset ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat ilman rangaistusjoustoa 18 600 000 eurolla, jos ampuma-aseen oikeudeton mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa säädettäisiin törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi ja jos törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus korotettaisiin 1 vuoteen 6 kuukau-

teen vankeutta. Noudattaen 15 prosentin rangaistusjoustoa törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavien vankeusrangaistusten vuosittaiset täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat 15 810 000 eurolla (132 vankipaikkaa).

Törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi 1 v 6 kk − 5 v

Rangaistusasteikon enimmäisrangaistuksen korottamisen vuoksi ehdollisia vankeusrangaistuksia arvioidaan tuomittavan vähemmän kuin edellisessä vaihtoehdossa. Sellaisia rangaistuksia voitaisiin tuomita vuosittain 20. Niiden vähentäminen huomioon ottaen törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain 170 ehdotonta vankeusrangaistusta.

Rangaistusasteikon enimmäisrangaistuksen korottamisen vuoksi arvioidaan, että törkeä ampuma-aserikos tulisi olemaan enemmän tuomion päärikos kuin edellisessä vaihtoehdossa. Näin voisi olla 80 prosentissa tuomioista.

Jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi säädetään vankeutta vähintään 1 v 6 kk ja enintään 5 v, asteikon alin neljännes olisi 1 vuosi 6 kk – 2 v 4 kk 15 päivää. Noista pituuksista jälkimmäistä (= 28,5 kuukautta) on käytetty seuraavassa laskelman pohjana.

Edellä todetun perusteella törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittaisiin vuosittain 170 ehdotonta vankeusrangaistusta. Niistä törkeistä ampuma-aserikoksista, jotka ovat tuomiossa päärikoksia, tuomittaisiin vuosittain 136 ehdotonta vankeusrangaistusta (0,80 x 170 rangaistusta). Sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista tulisi 323 bruttovankeusvuotta (136 x 28,5 kuukautta). Mitä tulee niihin tuomioihin, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikoksena, voidaan lähteä siitä, että ne tuomiot ovat ehdottomia, koska niinkin vakava rikos kuin törkeä ampuma-aserikos olisi niissä liitännäisrikoksena. Törkeää ampuma-aserikosta koskevien ehdottomien vankeusrangaistusten osuus niissä olisi ns. kolmasosasääntöä noudattaen 26,9 bruttovankeusvuotta (34 x 1/3 x 28,5 kuukautta).

Lainsäädäntömuutoksista seuraisi siis ehdottomana vankeusrangaistuksena suoritettavien bruttovankeusvuosien lisääntyminen 324,9 vuodella (323 + 26,9 – nykyiset 21 + 4). Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa noin 194,9 nettovankeusvuotta.

Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 120 000 euroa vuodessa (uudet vankipaikat), vuosittaiset ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat ilman rangaistusjoustoa 23 388 000 eurolla, jos ampuma-aseen oikeudeton mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa säädettäisiin törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi ja jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi säädettäisiin vankeutta vähintään 1 v 6 kk ja enintään 5 v. Noudattaen 15 prosentin rangaistusjoustoa törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavien vankeusrangaistusten vuosittaiset täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat 19 880 000 eurolla (166 vankipaikkaa).

Törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi 1 v − 5 v

Rangaistusasteikon vähimmäisrangaistuksen alentamisen vuoksi ehdollisia vankeusrangaistuksia arvioidaan tuomittavan enemmän kuin edellisessä vaihtoehdossa. Niiden määrä voisi olla jonkin verran korkeampi kuin ensimmäisessä vaihtoehdossa eli tässä tapauksessa 35. Ensimmäistä vaihtoehtoa korkeampaa enimmäisrangaistusta kompensoisi matalampi vähimmäisrangaistus. Ehdolliset vankeusrangaistukset huomioon ottaen törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain 155 ehdotonta vankeusrangaistusta. Törkeä ampuma-aserikos voisi olla tuomioiden päärikos samassa suhteessa kuin se olisi ensimmäisessä vaihtoehdossa (75 prosenttia tuomioista eli 116 tuomiota).

Jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi säädetään vankeutta vähintään 1 v ja enintään 5 v, asteikon alin neljännes olisi 1 v – 2 v. Noista pituuksista jälkimmäistä (= 24 kuukautta) on käytetty seuraavassa laskelman pohjana.

Edellä todetun perusteella törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittaisiin vuosittain 155 ehdotonta vankeusrangaistusta. Niistä törkeistä ampuma-aserikoksista, jotka ovat tuomiossa päärikoksia, tuomittaisiin edellä todetun mukaisesti vuosittain 116 ehdotonta vankeusrangaistusta. Sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista tulisi 232 bruttovankeusvuotta (116 x 24 kuukautta). Mitä tulee niihin tuomioihin, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikoksena, voidaan lähteä siitä, että ne tuomiot ovat ehdottomia, koska niinkin vakava rikos kuin törkeä ampuma-aserikos olisi niissä liitännäisrikoksena. Törkeää ampuma-aserikosta koskevien ehdottomien vankeusrangaistusten osuus niissä olisi ns. kolmasosasääntöä noudattaen 26 bruttovankeusvuotta (39 x 1/3 x 24 kuukautta).

Lainsäädäntömuutoksista seuraisi siis ehdottomana vankeusrangaistuksena suoritettavien bruttovankeusvuosien lisääntyminen 233 vuodella (232 + 26 – nykyiset 21 + 4). Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa 140 nettovankeusvuotta.

Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 120 000 euroa vuodessa (uudet vankipaikat), vuosittaiset ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat ilman rangaistusjoustoa 16 800 000 eurolla, jos ampuma-aseen oikeudeton mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa säädettäisiin törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi ja jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi säädettäisiin vankeutta vähintään 1 v ja enintään 5 v. Noudattaen 15 prosentin rangaistusjoustoa törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavien vankeusrangaistusten vuosittaiset täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat 14 280 000 eurolla (119 vankipaikkaa).

Törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi 2 v – 5 v

Tässä vaihtoehdossa ehdollisia vankeusrangaistuksia ei juurikaan tulisi, koska rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Joissakin tapauksissa rangaistus voisi olla ehdollinen (esimerkiksi ensikertalaiset, rikoksentekijän nuoruus ja muut rikoslain 6 luvun mukaiset asteikosta poikkeamiseen johtavat tekijät sekä tasan kahden vuoden mittaiset vankeusrangaistukset). Tätä rangaistusasteikkoa koskien arvioidaan, että ehdollisena tuomittavaksi tulisi vuosittain 10 vankeusrangaistusta. Nämä ehdolliset vankeusrangaistukset huomioon ottaen törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin vuosittain 180 ehdotonta vankeusrangaistusta. Korkeamman enimmäisrangaistuksen vuoksi törkeä ampuma-aserikos voisi olla tuomioiden päärikos hieman enemmän kuin se olisi hallituksen esityksen mukaan samaan vähimmäisrangaistukseen liittyen, tässä tapauksessa 85 prosenttia tuomioista eli 153 tuomiota.

Jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi säädetään vankeutta vähintään 2 v ja enintään 5 v, asteikon alin neljännes olisi 2 v – 2 v 9 kk. Noista pituuksista jälkimmäistä (= 33 kuukautta) on käytetty seuraavassa laskelman pohjana.

Edellä todetun perusteella törkeistä ampuma-aserikoksista tuomittaisiin vuosittain 180 ehdotonta vankeusrangaistusta. Niistä törkeistä ampuma-aserikoksista, jotka ovat tuomiossa päärikoksia, tuomittaisiin edellä todetun mukaisesti vuosittain 153 ehdotonta vankeusrangaistusta. Sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista tulisi 421 bruttovankeusvuotta (153 x 33 kuukautta). Mitä tulee niihin tuomioihin, joissa törkeä ampuma-aserikos on liitännäisrikoksena, voidaan lähteä siitä, että ne tuomiot ovat ehdottomia. Törkeää ampuma-aserikosta koskevien ehdottomien vankeusrangaistusten osuus niissä olisi ns. kolmasosasääntöä noudattaen 25 bruttovankeusvuotta (27 x 1/3 x 33 kuukautta).

Lainsäädäntömuutoksista seuraisi siis ehdottomana vankeusrangaistuksena suoritettavien bruttovankeusvuosien lisääntyminen 421 vuodella (421 + 25 – nykyiset 21 + 4). Jos lähtökohdaksi otetaan se, että kertalaisuus huomioon ottaen vankilassa suoritetaan 60 prosenttia rangaistuksesta, bruttovankeusvuosien lisääntymisestä tulee suoritettavaksi vankilassa 253 nettovankeusvuotta.

Kun ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus on 120 000 euroa vuodessa (uudet vankipaikat), vuosittaiset ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat ilman rangaistusjoustoa 30 360 000 eurolla, jos ampuma-aseen oikeudeton mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa säädettäisiin törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteeksi ja jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikoksi säädettäisiin vankeutta vähintään 2 v ja enintään 5 v. Noudattaen 15 prosentin rangaistusjoustoa törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavien vankeusrangaistusten vuosittaiset täytäntöönpanokustannukset kasvaisivat 25 806 000 eurolla (215 vankipaikkaa).

Taulukko 1

Törkeän ampuma-aserikoksen muutosten vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus- ja vankilukuvaikutukset

	2026	2027 −
HE-ehdotukset	10,47 miljoonaa euroa 87,5 vankipaikkaa	20,94 miljoonaa euroa 175 vankipaikkaa
1 v − 5 v	7,14 miljoonaa euroa 59,5 vankipaikkaa	14,28 miljoonaa euroa 119 vankipaikkaa
1 v 6 kk – 4 v	7,905 miljoonaa euroa 66 vankipaikkaa	15,81 miljoonaa euroa 132 vankipaikkaa
1 v 6 kk – 5 v	9,94 miljoonaa euroa 83 vankipaikkaa	19,88 miljoonaa euroa 166 vankipaikkaa
2 v – 5 v	12,905 miljoonaa euroa 107,5 vankipaikkaa	25,81 miljoonaa euroa 215 vankipaikkaa

Taulukko 2

<u>Kaikkia ehdotuksia</u> koskevat vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannus- ja vankiluku-vaikutukset (törkeä ampuma-aserikos, ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten, vaarallisen esineen hallussapito ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito)

	2026	2027 −
HE-ehdotukset	11,505 miljoonaa euroa 96 vankipaikkaa	23,01 miljoonaa euroa 192 vankipaikkaa
törkeä ampuma-aserikos 1 v – 5 v	8,175 miljoonaa euroa 68 vankipaikkaa	16,35 miljoonaa euroa 136 vankipaikkaa
törkeä ampuma-aserikos 1 v 6 kk – 4 v	8,94 miljoonaa euroa 74,5 vankipaikkaa	17,88 miljoonaa euroa 149 vankipaikkaa
törkeä ampuma-aserikos 1 v 6 kk – 5 v	10,975 miljoonaa euroa 91,5 vankipaikkaa	21,95 miljoonaa euroa 183 vankipaikkaa
törkeä ampuma-aserikos 2 v – 5 v	13,94 miljoonaa euroa 116 vankipaikkaa	27,88 miljoonaa euroa 232 vankipaikkaa

10. Muut asiat

Professori Nuotio viittaa eräisiin muihin lainvalmisteluhankkeisiin (katujengirikollisuus ja nöyryytysväkivalta) ja pitää erittäin ongelmallisena sitä, että hallituksen esityksiä valmistellaan rinnan siten, ettei niitä ole valmisteluvaiheessa suhteutettu toisiinsa (s. 8 ja 9).

Oikeusministeriön vastine: Samaa aihepiiriä koskevat asiat yhdistetään samoihin lainvalmisteluhankkeisiin hankkeille asetettujen aikataulujen ja kulloinkin käytettävissä olevien valmisteluresurssien asettamissa puitteissa. Tämä koskee erityisesti hankkeita, joissa ollaan muuttamassa samoja pykäliä. Samalla on syytä korostaa sitä, että vähäisiä kiinnekohtia omaavien asioiden niputtaminen samoihin hallituksen esityksiin voisi johtaa monipolvisiin ja myös eduskuntakäsittelyssä vaikeasti hallittaviin esityksiin. Tälläkin asialla on siis kaksi puolta. Olennaista on eri vaiheissa toteutettavien muutosten huomioon ottaminen. Aserikollisuudella on yhteytensä jengirikollisuuteen, mutta professori Nuotionkaan lausunnossa ei ole tarkemmin eritelty sitä, miksi niitä koskien lainsäädäntömuutosten valmistelu olisi tullut yhdistää samaan hallituksen esitykseen. Sääntelyiden mahdollisista yhteyksistä ei vielä synny välttämättömyyttä käsitellä lainsäädäntöehdotuksia samassa hallituksen esityksessä.

Edellä todetut seikat koskevat myös hallituksen esityksiä, joilla on samanlaisia, esimerkiksi vankilukua lisääviä vaikutuksia. Sellaisia vaikutuksia on esimerkiksi lainsäädäntömuutoksilla, jotka sisältyvät hallituksen esitykseen laiksi rikoslain 6 ja 17 luvun muuttamisesta (HE 219/2024 vp). Mainittu esitys koskee sitä, että rangaistuksen koventamisperusteiksi säädettäisiin rikoksen tekeminen osana rikollisjoukon toimintaa ja henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla. Lukuisilla rikoslain muuttamista koskevilla ehdotuksilla on samantyyppisiä vaikutuksia, mutta niitä on edellisessä kappaleessa todetut seikat huomioon vain rajallisesti mahdollista ja myös järkevää sisällyttää samoihin hallituksen esityksiin.

Nyt käsiteltävää hallituksen esitystä valmisteltaessa on varauduttu vankiluvun lisäykseen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin, vankiloiden kokonaistilanne samalla huomioon ottaen. Hallituksen esityksen ehdotusten toteuttamisen edellyttämä rahoitus on turvattu jo talouspoliittisen ministerivaliokunnan lokakuussa 2024 tekemään linjaukseen perustuen. Muistakin rikoslainsäädäntöä koskevista lainsäädäntömuutoksista aiheutuu tarve turvata vankipaikkojen riittävyys. Hallitusohjelmaan perustuen huolehditaan siitä, että

vankilaverkosto on riittävän laaja ja että vankipaikkoja on riittävästi. Parhaillaan on käynnissä useita vankilahankkeita, jotka tulevat lisäämään vankipaikkoja, purkamaan yliasutusta ja mahdollistamaan uusien vankien sijoittamisen.

Tämänkin lainsäädäntöhankkeen kohdalla on otettu huomioon vankilaverkostouudistus, jonka perusteella rakenteilla on kolme vankilaa (Vaala, Oulu ja Vantaan vankilan lisärakennus). Nopeimmin vankipaikkoja on arvioitu saatavan rakentamalla Turun suljetun vankilan yhteyteen uudisosa. Väliaikaisratkaisuna ennen uusien vankipaikkojen valmistumista käytetään siirtokelpoisia selliosastoja ja moduulivankiloita.

Oulun poliisilaitos toteaa (s. 3), että hallituksen esityksen perusteluissa ei avata käsitteitä suuri määrä ampuma-aseita, tehokkaita ilma-aseita tai aseen osia kuten ei myöskään sitä, mitä käsite tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tarkoittaa euromääräisesti aserikosten kohdalla.

Oikeusministeriön vastine: Poliisilaitoksen toteamat seikat koskevat törkeän ampuma-aserikoksen kvalifiointiperusteita. Niiltä osin sääntelyä ei ehdoteta muutettavaksi. Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä viitataan rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 3 §:n perusteluissa samaan hallituksen esitykseen (HE 183/1997 vp, s. 131/II), jonka poliisilaitoskin nostaa esiin lausunnossaan, ja lisäksi hallituksen esitykseen HE 20/2014 vp (s. 53) tehokkaisiin ilma-aseisiin liittyen. Lisäksi nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä mainitaan (s. 9 ja 10) seikkoja, jotka todetaan kvalifiointiperusteista juuri hallituksen esityksessä HE 183/1997 vp. Tämä koskee esimerkiksi sitä, että suurena määränä ampuma-aseita ei yleensä voitane pitää alle kymmentä asetta. Täydennyksenä nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä mainittuun voi todeta sen, että hallituksen esityksen HE 183/1997 vp mukaan aseen osien osalta kynnys törkeästä tekomuodosta tuomitsemiseen on melkoisesti korkeampi kuin aseiden osalta. Mainitut seikat huomioon ottaen käytännön soveltajat löytävät ohjausta kvalifiointiperusteiden tulkintaan.

Törkeää ampuma-aserikosta koskevissa lain esitöissä ei käsitellä sitä, mitä rahamääräisesti tarkoitetaan huomattavalla taloudellisella hyödyllä, jota rikoslain nykyisen 41 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ja rikoslain ehdotetun uuden 41 luvun 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan törkeällä ampuma-aserikoksella tulisi tavoitella. Huomattava on myös se, että rahanarvo on merkittävästi muuttunut kyseisen kvalifiointiperusteen säätämisen jälkeen.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöstä ei ole siitä, minkä määräistä tavoiteltua taloudellista hyötyä voidaan törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla pitää huomattavana. Korkeimman oikeuden ratkaisuja on kuitenkin siitä, mitä tarkoitetaan tavoitetulla huomattavalla hyödyllä tai huomattavalla taloudellisella hyödyllä muiden rikosten kohdalla. Huomattavan hyödyn tunnusmerkin tulkinnan tulisi olla pitkälle samanlainen eri rikosten kohdalla. Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön perusteella (erityisesti KKO 2019:33, 2019:93 ja 2023:28) on pääteltävissä, että noin 14 500 euron tavoiteltu taloudellinen hyöty ei vielä täytä kvalifiointiperustetta mutta 17 000 euron tavoiteltu taloudellinen hyöty sen täyttää.